BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
42
2 B
18

Dd
3
9

Autor in
perpetuus signu
obseruantie,

Baglivius

SANCTORII SANCTORII

JUSTINOPOLITANI

DE

MEDICINA STATICA

LIBRI OCTO

Accedunt

GEORGII BAGLIVI

PHILOSOPHI, ET MEDICI

CANONES

DE

MEDICINA SOLIDORUM

Ad rectum Statices uſum.

BIBLIOTECA ... ROMA ... EMANUELE

ROMAE, 1704. *Praeſidum permiſſu.*

Typis Bernabò. Sumpt. Hæred. L'Hullié.

Con. SS. Trinit.is montis pincij

Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo

GYMNASII PATAVINI

Moderatori

NICOLAO CONTARENO

Senatori ampliſſimo

Sanctorius Sanctorius.

DIU mecum cogitavi, & animum diverſimodè diſtractum habui, Illuſtriſſime CONTARENE, an hæc noſtra ars Statica, nova quidem, & ante me à nemine tacta, in lucem eſſet promenda: undique erant mihi efficaciſſimæ rationes, quæ me variè exagitabant: ex una parte erat imperitorum, & malevolorum

hominum magna acies, qui vel nova improbantes, vel ſubtilia non intelligentes, hanc artem divinam licet, damnaturi eſſent: alia verò ex parte hæc me impellebant, amicorum interpellatio, res ipſa innumeris experimentis confirmata: ſed mihi humanius videbatur hujuſmodi arcana in uſum hominum potius expromere, quam ſupreſſa, interque privatos detenta parietes quaſi ſepulta continere: etenim majorem laudem ſemper meriti fuerunt, qui præclaros artis fructus aliis ſunt impertiti, quam qui domi occultatos tenuere: adhuc tamen ſupererant anguſtiæ, ſi in hoc partu caruiſſem celebratiſſimo defenſore, qui nominis ſplendore, eximia virtute, miroque etiam erga me amore eſſet af-

fectus.

fectus: Tu ille es: Qui ſplendore, & auctoritate præfulges, à cujus conſilio, & prudentia Reipub. negotia ſumma cum nominis tui immortalitate dependent. Qui Reipub. adminiſtrationē cum ſtudiis ſcientiarum omnium conjunxiſti, quod inter cætera tua, admiranda demonſtrant præclara illa tua monumenta Hiſtoriarum, necnon de Cive, quæ in tuo muſæolo abdita, inter quam plurimas alias tuas divinas lucubrationes publicæ litteratorum utilitati præripis, eorum autem editionem, ac uſum omnes maximo affectu, ſummaque aviditate anhelamus: Tu ille es, qui me à primis ſtudiorum exordiis in fidem, ac tutelam tuam recepiſti, quadragintaque annorum ferè curriculo uſque ad ho-

diernum diem amore proſecutus es, unde ſingulari tuæ benevolentiæ, ac gratiæ accepta refero innumera beneficia tum meo, tum amicorũ nomine impetrata. Accipe igitur Senator Ampliſſime hanc, quam multorum annorum curſu peperi fæturam; eamque qua polles auctoritate contra protervam Zoilorum catervam pro ſumma tua humanitate tueri, & perpetuò defendere non deſinas. Dat. Venetiis Kal. Novemb. Anno ſalutis 1614.

SAN-

SANCTORIUS SANCTORIUS A D LECTOREM.

N*Ovum, atque inauditum eſt in Medicina, poſſe quempiam ad exactam perſpirationis inſenſibilis ponderationem pervenire: nec quiſquam Philoſophorum, nec Medicorum unquam hanc Medicæ facultatis particulam aggredi auſus eſt: Ego verò primus periculum feci, & (niſi me fallat genius) artem ratione, & triginta annorum experientia ad perfectionem deduxi, quam conſultius judicavi doctrina Aphoriſtica, quàm Diexodica deſcribere, primò ad imitationem magni noſtri Dictatoris, cujus veſtigiis inſiſtere glorioſum ſemper duxi; deinde id feci quaſi neceſſitate impulſus, quandoquidem ipſa experimenta, quibus quotidie aſſiduis multorum annorum ſtudiis incumbebam, ita me ad hanc doctri-*

næ

næ formam Aphoriſticam manu quaſi ducebant, ut Aphoriſmos optimè inter ſe connexos miro hoc ordine digeſſerim, eo plane modo quo apes primum mel ex variis floribus delibant, & deinde in apiariis per ædicularum ſuarum favos elaboratum miro ordine diſponunt.

De utilitate autem artis nihil dicam, cum nemini lateat, quantum in medendo ponderis habeat inſenſibilis perſpirationis cognitio: ſolum hoc unum benignum Lectorem admonitum velim, cum ſic ſe ferant res humanæ, ut res novas invidia opprimere potius, quam ſtudio illas promovere conentur, ſcio multos non ſolum vulgares, ſed etiam ex literatorum cenſu, non veritatis amore ductos, ſed ambitionis æſtro, aut vana contradicendi libidine, aut invidiæ ſtimulo impulſos, cõtra artem hanc novam inſurrecturos, eamque graviter detracturos eſſe, licet ne nomine quidemtenus artem ipſam ſalutaverint: Verum illis omnibus, ſi veritatem ſectari deſiderant, ita ſatisfaciam;

ut

ut veritatem ipſam ſinceram ac puram putam non ſolum animo & intellectu percipiant, ſed oculis etiam in ipſis quaſi manibus palpent, ſi modo quæcumque de inſenſibilis perſpirationis ponderatione, deque ejus cauſis, de tempore, de commodis & incommodis, de exceſſu & defectu de aere, cibis, & potibus, & aliis ſex rebus non naturalibus impedietibus, vel promoventibus perſpirationem, & quæcunque alia in hoc libro tradidi, ea ad rigoroſæ trutinæ examen revocent.

Neque faſtuoſo ſupercilio hanc trutinam parvifaciant, vel contra præſtantiſſimam artem inania ſciolorum more diblaterent, quippe eos non alio reſponſo dignos putabo, quam poſtica illa Perſii ſanna, qui Andabatarum more cæcutientes veritatem mordicus peroſi, non ſeſe Eubæos ſolum, aut Cordubenſes in percipienda veritate, ſed ineptiſſimos Ariſtarchos in reprehendenda demonſtrant. Venetiis 1614.

IM-

IMPRIMATUR

Si videbitur Reverendiſs. Patri Sac. Palatii Apoſtolici Magiſtro.

D. de Zaulis Epiſc. Verulanus Viceſgerens.

INgenioſas, ſubtiles, atque utiles Medicinæ Staticæ regulas excogitavit Sanctorius cõmuni plauſu receptas, pluriès prælo commiſſas, & nunc iterum merito committendas. Eas nova periphraſi, & proficuo Canonum additamento Dn: Georgius Baglivus exornat, qui Reipublicæ litterariæ propriis Operibus jam exhibitis celebris, alienis etiam eorum conſortio exiſtimationis, & famæ complementum adjungit. Sic ſentio. P. V Reverendiſſimæ mandatis obtemperans. Romæ 9. Auguſti 1704.

Bartholomæus Santinellus ex Romani Collegii Archiatris.

IMPRIMATUR

Fr. Joannes Baptiſta Carus, Magiſter, & Reverendiſſimi P. Paulini Bernardinii Sacri Apoſt. Palatii Magiſtri Socius Ordinis Prædicatorum.

AD

AD
SANCTORIUM
SANCTORIUM
Medicorum Coryphæum.
ODE.

NOn tè ſileho Aſclepiadum decus,
Princeps ſtateræ nobilis, inclytum
Cui Pergamum, cui ter beata
Inſula Cos, Arabeſque debent:

Tu falſitatis nube recognita
Miro reformas ordine dogmata,
Artemque nugis involutam
Reddis Apollineam nitori.

Ignota Priſcis viribus ingeni
Miracla rerum plurima detegis,
Soluſque ſaperdum tot inter
Myriades ſapiens videris.

Seclum beatum, cui novus obtigit
Heraclides, cui mens veterum omnium
Uni reviviſcens niteſcit
Archiatro ſociata ſacro.

Tu ſæva victor fata ſuper ſedens
Spernes ſororum jura nocentium,
Famaque crebeſcet perenni
Poſt cinerem, & tua buſta nomen.

Joannes Stephanus, M. Ph.

In

In Prima Sectione agitur de Ponderatione inſenſibilis perſpirationis. pag. 1
In 2. De Aëre & Aquis. 35
In 3. De Cibo & Potu. 49
In 4. De Somno & Vigilia. 92
In 5. De Exercitio, & Quiete. 107
In 6. De Venere. 116
In 7. De Animi Affectibus. 126
In fine De Reſponſione ad Staticomaſticen. 137

DE

DE PONDERATIONE

INSENSIBILIS PERSPIRATIONIS,

Sectio Prima.

Aphorismus I.

SI quanta, & qualis oporteat, quotidie fieret additio eorum quæ deficiunt, & ablatio eorum quæ excedunt, ſanitas amiſſa recuperaretur, & præſens ſemper conſervaretur.

II.

Si medicus, qui præeſt aliorum ſanitati, ſit ſolum capax additio-

nis, & evacuationis ſenſibilis, & neſciat quanta quotidie illorum ſit perſpiratio inſenſibilis, illos decipit, & non medetur.

III.

Ille ſolus, qui ſciet quantum, & quando, magis vel minus corpus occultè perſpirat, penetrabit, quantum, & quando erit addendum, vel auferendum pro ſanitate conſervanda, & recuperanda.

IV.

Perſpiratio inſenſibilis ſola ſolet eſſe longè plenior, quam omnes ſenſibiles ſimul unitæ.

V.

Perſpiratio inſenſibilis, vel fit per poros corporis, quod eſt totum tranſpirabile, & cutem tanquam naſſam circumpoſitam habet; vel fit per reſpirationem per os factam, quæ unica die ad ſelibram circiter aſcendere ſolet; hoc enim indicant guttæ in ſpeculo, ſi ori apponatur.

VI.

Si cibus, & potus unius diei ſit ponderis octo librarum, tranſpiratio inſenſibilis aſcendere ſolet ad quinque libras circiter.

VII.

Quantitas perſpirationis inſenſibilis aliquam varietatem patitur pro varietate naturæ, regionis, temporis, ætatis, morborum, ciborum, & aliarum rerum non naturalium.

VIII.

Ex corpore mane ponderato antè, & poſt excretionem ſenſibilem, quanta fuerit nocturna perſpiratio, & ſenſibilia excrementa, facillimè intelligitur.

IX.

Si corporis pondus plus ſolito augeri incipiat ſine majori cibi, vel potus additione, vel ſenſibilium excrementorum retentione, facta eſt adiapneuſtia.

X.

In eadem ſalubritate corpus

conſervatur, quando ad idem pondus ſine ulla inſolita evacuatione ſenſibili regreditur: ſin verò ad idem pondus per ſolito plenius lotium, vel ſeceſſum reducitur, incipit à priſtina elongari ſalubritate.

XI.

Si ex Staticis deprehendatur, impeditam eſſe perſpirationem, diebus ſequentibus vel ſuccedet plenior perſpiratio, vel aliqua evacuatio ſenſibilis plenior, vel cachexiæ veſtigium, vel febris.

XII.

Non poſſunt ſtare ſimul, multa perſpiratio, & multa ſolitoque major ſenſibilis evacuatio.

XIII.

Si quis plus juſto ſenſibiliter evacuat, minus juſto perſpirat.

XIV.

Craſſa excernere, meiere, vel ſudare plus juſto, & perſpirare minus, malum.

XV.

Si corpus ad idem pondus quotidie revertatur, nulla facta mutatione in perſpirabilium evacuatione, non indigebit criſi, ſanumque conſervabitur.

XVI.

Malæ qualitates introducuntur, dum corpus uno die eſt unius ponderis, altero alterius.

XVII.

Illud pondus eſt unicuique ſalubritatis norma, quo, dum acclivia aſcendit, ſe ſolito leviorem perſentit.

XVIII.

A copia oriuntur malæ qualitates, ſed non vice verſa.

XIX.

Pondus, necnon copia minuitur, aut evacuatione crudi ſenſibilis, vel inſenſibilis; aut cocti ſenſibilis, vel inſenſibilis: hæc eſt ſalubris, illa tollit copiam, ſed relinquit malam qualitatem.

XX.

Tranſpirationis inſenſibilis duæ ſunt ſpecies : altera fit ſtatim à ſomno, facta concoctione, & poſt hanc augentur vires ; altera, in vigilia : & hæc elevatur à crudo ſucco, & ob hanc flacceſcunt: fit enim cum majori vel minori violentia, prout major, vel minor eſt vigiliæ motus.

XXI.

Perſpiratio, quæ ſalubriter aufert è corpore multum, idque inutile pondus ; non eſt quæ cum ſudore fit, ſed ille halitus inviſibilis, qualis hyeme uno die naturali ad quinquaginta uncias, & ultra exhalare poteſt.

XXII.

Inviſibilis perſpiratio fit viſibilis, vel quando nutrimentum eſt nimium, vel quando calor languet, vel ob motum violentum.

XXIII.

Perſpiratio inſenſibilis juncta cum ſudore, mala: quia ſudor fibrarum

brarum vires diminuit: dicitur aliquando bona, quia à majori malo divertit.

XXIV.

Quantò ſubtilior, & ſine madore eſt inviſibilis perſpiratio, tantò ſalubrior.

XXV.

Liquida omnia excrementa ſunt graviora; fundum petunt: craſſa ſunt leviora, & innatant, qualia ſunt fæces duræ, craſſæ, ſputamina, & alia id genus.

XXVI.

Liquida excrementa plus oneris, data magnitudinis paritate, à corpore auferunt, quam dura, & conſiſtentia.

XXVII.

Liquida quoque cibaria ſunt ponderoſiora,& ſolida leviora: panis, caro, levia: vinum, juſculum, gravia. Tanti ponderis eſt vini cyathus, quanti unus integer panis mole ferè triplo major.

XXVIII.

Illa viventis conditio, dum ſentitur corpus oneroſum quãdo non eſt, pejor eſt quam illa, dum ſentitur quando eſt.

XXIX.

Corporis viventis pondus eſt æquivocum: ſimul enim ſtare poſſunt, corpus eſſe ſolito oneroſius, & ſe perſentire leviorem: & verſa vice, corpus ſcilicet eſſe factum ſolito levius, & ſe graviorem perſentire.

XXX.

Si hæc duo ſimul conſpiraverint, alterum, quod homo ſe ipſo leviorem ſentiat; alterum, quod revera non ſit levior, indicabunt ſtatum ſaluberrimum.

XXXI.

Corpus, quod acquirit minus pondus latitudinis ſuæ ſalubritatis, eſt pejoris conditionis, quam illud quod acquirit majus pondus ſuæ ſalubritatis.

Dum

XXXII.

Dum corpus ob animi vel corporis motum, redditur minoris ponderis, ſtatim redditur minoris virtutis: quod non contingit, ſi reddatur minoris ponderis à ſomno poſt factam concoctionem.

XXXIII.

Si abſque præcedenti violentia pondus fiat minus, & vires cadant, id accidit, quia non remittitur quantum amittitur.

XXXIV.

Tribus modis tantum animal fit debile, vel dum pondus corporis augetur, nulla facta virium reſolutione: vel dum reſolvuntur vires, eodem corporis pondere perſeverante: vel dum vires, & pondus cadunt.

XXXV.

Laſſitudo illa, quæ fit, dum corpus redditur minoris roboris, & minoris ponderis, eſt aliis periculoſior: pondus enim eſt roboris ſpecies.

XXXVI.

Pondus corporis indit nobis robur, vel dum trahimus aliquid deorſum, vel dum utimur vectione, vertigine, vel pulſu.

XXXVII.

Senis robur ſæpè à corporis pondere magis, quam à viribus dependet: vetus animal exigui ponderis poteſt diu vivere, ſed non poteſt eſſe robuſtum.

XXXVIII.

Si à ſomno corpus redeat ad conſuetum pondus abſque omni ſenſu moleſtiæ, bonum; ſignum enim eſt perfectæ concoctionis; ſi verò cum moleſtia, malum.

XXXIX.

Corpus ob externa errata non labitur in morbum, niſi antea aliquod viſcus habeat præparatum: præparatio hæc cognoſcitur ex ſolito majori, ſeu minori pondere, non ſine aliqua præcedenti moleſtia acquiſito.

XL.

Natura, dum in perſpirandi officio eſt impedita, incipit ſtatim in multis deficere.

XLI.

Dum caput dolore gravatur, ſtatim corpus incipit minus perſpirare, & ponderoſius reddi.

XLII.

Prima morborum ſemina tutius cognoſcũtur ex alteratione inſolitę perſpirationis, quam ex læſis officiis.

XLIII.

Si ex ponderatione videris conſuetum perſpirabile retineri, & ſudorem, vel lotium poſt aliquot dies non faceſſere, inde cognoſces, retentum prænuntiare futuram putredinem.

XLIV.

Si verò ex ponderatione videris ob cauſam violentam perſpirabile plus ſolito evolaſſe, ſcias in locum perſpirabilium violenter evacuatorum ſtatim confluere cruda, & in meatibus minimis impingi..

XLV.

Quæ impinguntur, ſi fieri poſſint ſecundùm omnes partes fluxilia, ſeu perſpirabilia, bonum: ſin minus, pars continens prius fit dura, coriique ſpecimen referens, & deinde ſcirrhoſa.

XLVI.

Si perſpirabile neque à natura, neque à calore febrili reſolveretur, corpus illicò ad malignam febrem præpararetur.

XLVII.

Febricitantes in pejus æquè incidunt, ſi à Medico imperito medicamentis importunè exhibitis illorum perſpiratio divertatur, ac ſi ab erratis ægrotantium.

XLVIII.

Caſſiæ pauxillum non divertit perſpirationem, non lædit vires, ſed ſolùm aufert è corpore inutile pondus: aliæ verò medicinæ magis evacuant, & remotiores partes attingunt, & corpus magis leve efficiunt: cibus tamen, & potus ſub-

ſubſequẽs implent evacuatos meatus, inde alvus, & veſica exiccantur, & paulò poſt corpus ſæpè ponderoſius redditur.

XLIX.

Quilibet corporis dolor ſive labor, cocti perſpirabilis tranſitum impedit.

L.

Quodvis frigus minimum quidem, quod noctu dormiendo patimur, impedit perſpirationem.

LI.

Una ex frequentioribus cauſis, quæ tempore æſtivo impedit tranſpirationem, eſt crebra in lecto corporis agitatio.

LII.

Tres ſunt internę cauſæ prohibitę perſpirationis, occupatio naturæ, diverſio, & vires imbecilles.

LIII.

Hinc ex Staticis patet in die medicinæ, & ab aſſumpto cibo, trium horarum ſpatio exiguam fieri perſpirationem: in die medicinæ intenta

tenta eſt natura evacuationi ſenſibili: ab aſſumpto cibo primæ concoctioni.

LIV.

In fluxu, & vomitu prohibetur perſpirãtio, quia divertitur.

LV.

Amictus valdè onerosi ſunt impedimento perſpirationi, quia vires debilitant.

LVI.

Non qualibet hora corpus eodem modo perſpirat; quia ab aſſumpto cibo quinque horis libram circiter perſpirabilis magna ex parte exhalare ſolet, à quinta ad duodecimam tres libras circiter, à duodecima ad decimamſextam (quo tempore occaſio eſt alendi, vel medicandi) vix ſelibram.

LVII.

Qui nutritur, vel medicamentis evacuatur horis majoris perſpirationis, quales ſunt ut plurimum matutinæ, maximè læditur, quia à cibo, & à medicamento maximè divertitur perſpiratio. Ma-

LVIII.

Magis occulta, & inſenſibilis perſpiratio nos ſublevat, quam omnes ſenſibiles ſimul unitæ; à ſomno enim ante excretionem ſenſibilium excrementorum quiſque ſentit ſe leviorem, quia revera factus eſt levior ſolito tribus libris circiter.

LIX.

Spatio unius noctis ſexdecim unciæ lotii plus minuſve; quattuor coctorum excrementorum per alvum; quadraginta & ultra per occultam perſpirationem, evacuari ut plurimum ſolent.

LX.

Pluribus unica die naturali per inſenſibilem perſpirationem tantum evacuatur, quantum per alvum quindecim dierum curſu.

LXI.

Ut quid noſtratum plurimi in omni ęgritudine ſolùm per alvum, vel per urinam, evacuandum ſibi pro-

proponunt, & de inſenſibili perſpiratione vix cogitant?

LXII.

Si magis ſolito noctu perſpiraveris, ſed ſine ſudore, atque omni moleſtia, perſuaſum te habeas de optima valetudine.

LXIII.

Tunc quam maximè recedimus à morbo, quando pervenimus ad medium latitudinis ponderis ſalubris, non ob evacuationem ſenſibilem ſpontaneam, vel à medico factam, vel ob jejunium, ſed ob perſpirationem inſenſibilem, quæ fit à ſomno poſt optimam coctionem.

LXIV.

Quanta conveniat perſpiratio cuilibet, ut conſervetur in ſtatu ſaluberrimo, ſic dignoſces. Obſerva manè poſt aliquam pleniorem cœnam illam majorem perſpirationem, quæ in te ipſo duodecim horarum ſpatio fieri poſſit: eſto eſſe quinquaginta uncias: alio mane,

ſed

ſed poſt jejunium (hac tamen lege, ne in prandio præteritæ diei exceſſeris) idem obſerva; ponamus eſſe viginti; hoc præcognito, eligas illam cibi, & aliarum cauſarum non naturalium moderationem, quæ te ad medium inter quinquaginta, & viginti quotidie ducere poterit; medium erit triginta quinque unciarum; hoc modo ſaniſſimam, & diutiſſimam, ſeu centum annorum vitam duces.

LXV.

Corpora quoque virorum ſana, & moderatiſſimo victu utentia ſingulis menſibus fiunt ſolito ponderoſiora, unius ſcilicet duarumve librarum pondere, & redeunt ad conſuetum pondus circa finem menſis, ad inſtar mulierum: ſed facta criſi, per urinam paulò copioſiorem, vel turbidiorem.

LXVI.

Ante dictam criſim menſtrualem à ſomno factam, vel gravitas capitis, vel corporis laſſitudo perſentitur,

titur, & deinde paulò copioſiori urina evacuata omnia ſedantur.

LXVII.

Cauſæ externæ, quæ prohibere ſolent perſpirationem ſunt aër frigidus, cænoſus, & humidus, natatio in frigida; cibi craſſi, & viſcidi; intermiſſio exercitii corporis, vel animi; & in robuſtis nimia abſtinentia à coitu.

LXVIII.

Frigus externum prohibet perſpirationem in debili, quia ejus calor diſſipatur; in robuſto verò auget: calor enim ad imum retrahitur, duplicatur, & deinde natura roboratur, quæ deinde retenti perſpirabilis pondus è veſtigio abſumit, & corpus fit & ſentitur levius.

LXIX.

Stabilior & diuturnior eſt ſanitas illius corporis, cujus pondus multorum annorum curſu neque augetur, neque minuitur, quam cujus pondus annuatim variatur.

Re-

LXX.

Reditus ad conſuetam gravitatem, crudorum ſuccorum additamento eſt malus: coctorum verò, eſt ſaluberrimus.

LXXI.

Sanum fieri minoris ponderis ſolito, eadem ſuppoſita vivendi ratione, malum; amiſſum enim quod erat ſalubre, non eſt remiſſum.

LXXII.

Excrementa alui concocta ſunt multæ molis, ſed exigui ponderis; ſupernatant ob aërem incluſum, & quæ una vice excernuntur, nunquam libræ trientem excedunt.

LXXIII.

Si unica die ob aliquod erratum libra perſpirationis retineatur, natura triduo ſolita eſt illud retentum inſenſibiliter expurgare.

LXXIV.

Tunc natura multum inſenſibilicet evacuat, cum per oſcitationes, & artuum extenſiones retentum perſpirabile excernere conatur.

Per-

LXXV.

Perſpirabile habet duas partes, levem ſcilicet, & ponderoſam.

LXXVI.

Ponderoſa pars adeò affluit, ut ex ipſa generentur animalia; ut cimices pediculi, & alia id genus.

LXXVII.

A parte perſpirationis ponderoſiore contagioſæ infectiones unà cubantium proveniunt: leve enim evolat; ponderoſum verò adhærens coinquinat.

LXXVIII.

Quibus aliquid perſpirabilis in vehementiſſimis caloribus æſtivis exhalare prohibetur, calor eſt moleſtus: quibus verò perſpiratio omni ex parte eſt libera, calor non eſt moleſtus.

LXXIX.

Differt majus pondus à minori æquè ſalubri, quia majus plus accelerat ſenectutem. Eſto aliquem frui valetudine cum pondere ducentorum pondo æquè ac cum ducen-

centis quinque: obſervavimus exceſſum illorum quinque magis accelerare ſenectutem.

LXXX.

Caro animata cur vivit & non putreſcit, ut mortua? quia quotidie renovatur. Cur pueri diutius quam ſenes vivere poſſunt? Quia ſæpius poſſunt renovari, incipientes ab infimo totius latitudinis pondere uſque ad ultimum; ſunt enim plurimorum ſalubrium ponderum capaces. Senes cur neceſſariò moriuntur? quia ſolùm ultimorum ponderum ſunt capaces. Sed cur ſolùm illorum? quia fibræ illorum ſunt duræ, & ut tales, non poſſunt amplius renovari; unde mors.

LXXXI.

Qui ægritudine pernicioſa corripiuntur, cur ſanantur? quia multorum ponderum ſalubrium ſunt capaces; à corporibus enim ægritudines triginta libras auferunt plus minuſve, prout corpora ma-

gis

gis vel minus repleta ſunt, & prout ægritudo magis vel minus calida, & longa exiſtit.

Additi ab Auctore.

LXXXII.

Senes ob frequentia ſputamina vitam protrahunt: retenta ut incapacia coctionis, vel digeſtionis impediunt perſpirationem: unde ſuffocatio, mors.

LXXXIII.

Senectus revera eſt ægritudo, ſed diu protrahitur, ſi corpus reddatur perſpirabile.

LXXXIV.

Interimunt Senes coitus, corporis actualis frigiditas, potio plus juſto, cænare, ut juvenes, plus debito iraſci, & exerceri.

LXXXV.

Senes ætatem decrepitam non attingunt ob diminutas expultrices: Hinc dum plus ſolito bibunt,

mi-

minus mejunt, & minus ſolito perſpirant, Remedio eſt, ut ablatio exæquet additioni.

LXXXVI.

Perſpiratio inſenſibilis non ſolum principum, ſed unius partis infimæ omnino vetita vitam tollit. Principum, dum in cerebro fit apoplexia, in corde palpitatio, in jecore polyæmia, & in utero præfocatio: Infimæ partis, gangræna.

LXXXVII.

Dum ſuffocantur mulieres, non fit ob uterum comprimentem ſeptum, ſed à frigiditate ſeminis corrupti non indigentis perſpiratione.

LXXXVIII.

Humores podagricorum, etiam ſi craſſiſſimi ſint ſolum per modum vaporis reſolvuntur.

LXXXIX.

Vomitus urinam & perſpirationem divertit.

XC.

Corporis in lecto frequens circumvolutio, cum fiat omnium muſcu-

lorum

lorum motu enervat, & coctionem & perſpirationem utilem diminuit Remedio eſt in eodem ſitu obſtinatè quieſcere.

XCI.

Dum genua actu calida conſervantur, non algent pedes, noctu benè dormiunt, magis perſpirant, & minus mejunt.

XCII.

Profluvium alui tollitur iis, quæ perſpirationem augent, ſicuti eſt Balneum.

XCIII.

Sicuti magnes cum multo ferro, & vinum in magno dolio melius conſervatur quam in doliolo: Sic corpora ponderioſiora ſalubria magis robur conſervant, quam cedentia à pondere per inediam.

XCIV.

Qui plus mejunt quam bibunt, parum vel nihil perſpirant.

XCV.

In febribus intermittentibus cur perſpiratio inſenſibilis prohibetur?

quia

quia humor peccans eſt in ambitu corporis.

XCVI.

In hydrope non reſolvitur acqua abdominis, quia ejus ſiccitas & durities impediunt perſpirationē.

XCVII.

Humores calidi confluxi in aliquam partem, calidis digerentibus tractantur, ut per inſenſibilem perſpirationem reſolvantur.

XCVIII.

In magnis febribus cur lipothimia juvat? quia ſudorem & validam perſpirationem facit.

XCIX.

Punctura nervi, ſi lacte, farina, vel ſimili claudatur, ichor retentus ita acris fit, ut moriantur convulſi, niſi oleo aperiatur vulnus.

C.

In tumoribus perſpiratio utilis, ſi fiat humidis actu & potentia; ſecus in ſcyrrhum cedunt, tenue reſolvendo, & craſſum relinquendo.

CI.

Pars corporis ut repleta ſanguine, vel alio humore, ut in tumoribus, & in ipſa pleuritide, non eſt refrigeranda; quia evacuata materia ſponte refrigeratur.

CII.

Hypochondriaci, ſi frequentibus balneis eorum corpora reddantur perſpirabilia, & victu humido utantur; ſani fiunt.

CIII.

Perſpiratio inſenſibilis facta per fomenta in non purgato corpore, plus attrahit quam reſolvit, ut de Simone.

CIV.

Corpora quæ inſenſibiliter multum perſpirant, neque purgantur, neque phlebotomantur, ut patet de pueris.

CV.

Peticulæ cur fiunt? quia maligni humoris perſpiratio impeditur.

CVI.

Gangrenæ iis quæ perſpirant pro-

prohibetur: iis quæ ſuppurant, fit ſfacellus.

CVII.

Pars gangræna affecta cur moritur? quia arteriolæ ob ſanguinis copiam non attolluntur. Remedio eſt evacuatio ſenſibilis, & inſenſibilis.

CVIII.

Craſſiſſimi humores in robuſtis per anguſtiſſimas vias tranant, ut patet de pinguedine per urinam, de mulſa injecta in pectus vulneratum: ergo per inſenſibiles meatus.

CIX.

Per diflationem evacuatur materia utilis & inutilis: ſi verò poſt ſomnum aquirantur vires, plurimùm inutilis.

CX.

Diflatio, quæ effugit ſenſum, eſt natularis, & indicat robur: è contra verò ſudor.

CXI.

Si corporis pars hyeme valde frigeſcat, ita totum corpus con-

ſentit, ut coctio, & totius perſpiratio minor fiat.

CXII.

Natatio veſperi tutior: manè ab aqua frigidiori meatus clauduntur, unde febris periculum.

CXIII.

In æſtate ſi corpus jaceat detectum, prohibetur perſpiratio: Unde capitis gravitas, & corporis confractio.

CXIV.

Dum quinque, vel ſex dierum curſu, corporis pondus augetur, non ſtatim, ſed paulatim eſt tollendum: inedia enim ſummè rigida lædit ventriculum, cerebrum, cor; mox totum corpus.

CXV.

In Autumno augetur corporis pondus; quod ſi excedat ſalubrem latitudinem, fiunt tertianæ, ſeu aliæ putridæ.

CXVI.

Extrema frigida in acuta febre, niſi incaleſcant, lethalia, ob adiapneuſtiam.

Ni-

CXVII.

Nihil magis nocet ulceribus malignis, quam quæ prohibent perſpiratum, ut adeps, oleum,& cera.

CXVIII.

Quotidiana ſola ex intermittentibus non caret periculo, pituita enim in prohibendo perſpirationem primum locum tenet.

CXIX.

Conſtipata perſpiratione in cervice ſtupeſcit ſenſus pericranii; ut depaſtatio ambulantis ſub vento & pluvia.

CXX.

Nihil magis putredinem tollit quam larga ventilatio: non ſolum per inſpiratum, ſed etiam per meatus inſenſibiles facta.

CXXI.

Refrigerationes in morbis acutis indicant mortem, ut in Hermocrate: adimunt enim perſpirationem.

CXXII.

Poſt balneum, oleo meatus cu-

tis condenſantur, hoc fine, ne humiditas alimentalis attracta reſolvatur. Ergo oleum claudet in periculis, & non aperiet poros.

CXXIII.

Ea tamen victus ratio, quam quotidie minus perpendimus, pellit nos ad ſenium Philipi.

CXXIV.

Diaphragma contrahendo ſe ad ſuum principium dilatat thoracem: dilatando fit inſpiratio; ſe laxando conſtringit, & conſtringendo fit expiratio.

CXXV.

Sphincter verò contrahendo ſe ad ſuum principium conſtringit veſicam, & urinam continet; Se laxando dilatat, & eam reddit.

De Peſte.

CXXVI.

Res peſte infectæ inficiunt quouſque durant proximæ & remotæ cauſæ; unica tamen deficiente ceſſat

ſat virus ad inſtar motus horologii, dum rotarum unico irrito dente quieſcit.

CXXVII.

Peſte non tactu, ſed inſpiratu aëris peſtiferi, vel halitu ſupellectilium inficimur. Sic fit, ſpiritus vitalis ex aëre inficitur, ab infecto ſpiritu congelatur ſanguis, qui extra pulſus, carbones, nigras papulas, & bubones efficit; ſi manet intus, mortem; ſi totus pellitur ad extra, evadimus.

CXXVIII.

Si ad carbones, & bubones tota peſtis pellatur, bonum. Si minus lethale.

CXXIX.

Non ſponte inficimur peſte, ſed fertur ab aliis. Patet experimento Monialium.

CXXX.

Non omnes, ſed tertia hominum pars circiter peſte moriuntur. Patet experimento Veſpilionum.

CXXXI.

Qui putant nigrorem papularum & carbonum indicare aduſtionem, errant: ſæpè enim Senes intus & extra frigidi citra febrem inter biduum cum eodem nigrore à thrombo profecto decedunt.

CXXXII.

Si paucus ſanguis ob corruptum ſpiritum vitalem fit thrombus, hic ſi totus expurgetur per bubones & carbones, ſanantur; ſi non totus, moriuntur, ut in nigris papulis.

CXXXIII.

Hinc quibus anthraces & bubones aperiuntur, ſi interna infectio tota exeat, ſanantur: ſi minus, moriuntur.

CXXXIV.

Modus frænandi peſtes duplex; ut ſani ſeparentur, & infecti ſe pandant: modus ut ſe pandant, duplex; ut ad loca illis inviſa non mittãtur, & illorum ſuppellex non utatur.

CXXXV.

Peſte inficiuntur facilè rarum ha-

habentes pulmonem; è contra qui denſum. Rarum habent, ſi facto maximo inſpiratu unicus pulſus ictus fiat quietior.

CXXXVI.

Peſtis non eſt ut ignis, qui augeſcente pabulo creſcit: ipſa verò eodem modo pabulo ſe habente decreſcit.

CXXXVII.

Radii peſtis vento loco dimoventur: corporis lucidi nulla vi.

CXXXVIII.

Qui aliud remedium pro vitanda peſte inſtituunt, quam fugam, vel ſunt homines ignorantes, vel volunt æruſcare.

CXXXIX.

Hinc nobilium ferè nemo cum remediis; plebei verò ſine iis plures ſanantur.

CXL.

Cur diu durat peſtis?

Quia dum ſævit, purgant res infectas, quas purgando fures clam diſſeminant, poſt finitam peſtem

non inficiunt; ſecus peſtis eſſet perpetua.

Quia infecti, dum vi mittuntur extra urbem, alii non ſe pandunt: unde infectio creſcit.

Quia non prohibent populi curſum ad templa, Sub dio ſacra eſſent exercenda.

Quia eligunt chirurgos exteros, quibus, quo major peſtis, eo gratior.

Quia ab infectis non ſeparant ſanos in aliam domum.

Quia utuntur remedio interno pro peſte, cum nullum detur, quod non noceat.

Quia permittunt mercatum pullorum, quos tangunt infecti, dein ſani eoſdem tangentes inficiuntur.

DE AERE, ET AQUIS

Sectio Secunda.

APHORISMUS I.

AER frigidus, & lavacra frigida, corpora robuſta calefaciunt, eaque auferendo ſuperfluum reddunt leviora, debilia refrigerant, eaque vincendo calorem ponderoſiora efficiunt.

II.

Aër calidus, & lavacra actu calida, niſi obſtent cruda, juvant quoque perſpirationem, refrigerant interna viſcera, & corpora efficiunt leviora.

III.

Aër externus per arterias in profundum corporis penetrans, poteſt reddere corpus levius & gravius:

levius, ſi tenuis & calidus: gravius ſi craſſus & humidus ſit.

IV.

Quanta ſit aëris ponderoſitas, colligitur primò ex majori vel minori gravitate aluminis fæcum prius exiccati in ſole, & deinde aëri nocturnò expoſiti. Secundò ex eo quia ſentiamus majus frigus, quam quod obſervetur in inſtrumento temperamentorum: aëris enim humiditas ſeu ponderoſitas nobis eſt lima frigiditatis. Tertiò ex majori vel minori incurvatione tabulæ ſubtiliſſimæ, præcipuè ex piro. Quartò ex contractione cordarum teſtudinum, vel ex cannabe.

V.

Quantæ ſit aquæ ponderoſitas facilè intelligitur, ſi grave perpendatur in acqua; illa enim eſt levior, & per conſequens ſalubrior, in qua grave magis gravitat: illa verò, in qua minus, eſt ponderoſior, & inſalubrior.

Aqua

VI.

Aqua gravior, & aër cænoſior, & ponderoſior, convertunt inviſibilem perſpirationem in ichorem; qui retentus, & deinde non reſolutus, magna ex parte in cachexiam faceſſere ſolet.

VII.

In aëre frigido ſalubri prohibetur quoque perſpiratio; denſantur meatus, ſed roborantur fibræ, & perſpirabilis retenti pondus nec lædit, nec ſentitur.

VIII.

In cænoſo prohibetur perſpiratio, meatus implentur, ſed non denſantur, fibræ laxantur, non roborantur, & pondus perſpirabilis retenti lædit, & ſentitur.

IX.

Si aëri æſtivo frigus ſuperveniat, illa die, ſuppoſita eadem bibendi libertate, tertiam partem circiter perſpirationis exire prohibet, quæ niſi fiat ſenſibilis, facilè ad putredinem vel ad cachexiam diſponit.

Pro-

X.

Prohibita perſpiratio facta ab improviſa frigiditate, magis nocet debilibus, quam à ſenſim prohibita.

XI.

Ob aërem frigidum ſupervenientem calori, veſtibus denudatus, minus duabus libris circiter diei curſu perſpirare ſolet, nulla ab ipſo animadverſa moleſtia.

XII.

Aura jucunda & frigidiuſcula corporibus excalefactis magis nocet, quam aëris vel aquæ frigus in exceſſu; illa enim non reddit corpus levius, ſed obſtruit & laxat: hoc obſtruit & roborat, & inde minus ponderoſa corpora fiunt.

XIII.

Malæ aëris & aquæ conditiones, quando ad malignam putredinem diſponunt, eorum pondus magna ex parte non animadvertitur; quaſi quod ab eorum corruptela nervi fortiores fiant, perinde ac in phreneticis.

Na-

XIV.

Natatio infrigida poſt exercitium violentum eſt jucundiſſima, ſed mortifera: motibus enim ſuppoſitis nihil pernicioſius.

XV.

Quod proditoriè diſponit viſcera ad malum, ſæpè nec grave, nec injucundum videtur.

XVI.

Aura jucunda & Auſtrina cum exercitio violento, ſæpe mortifera: ab aura enim adiapneuſtia, ab exercitio acrimonia.

XVII.

Qui quærunt à cæna auram frigidiuſculam magis quam par ſit, perſpirabile partis veſte non indutæ exire prohibetur: nocte verò vel die poſtero plurimi ſolent pati dolorem capitis gravativum.

XVIII.

Si corpora derepentè transferantur ab aëre calido in frigidum, læduntur, quia redduntur majoris ponderis, quam par ſit; à frigido

in

in calidum læduntur, quia fiunt minoris roboris.

XIX.

Debiles magis hyeme, robuſti æſtate, perſpirabile retentum in urinam convertunt.

XX.

Ventilabrum prohibet perſpirationem, reddit caput ponderoſius, & calidius.

XXI.

Ventus ut cute frigidior ſemper obſtruit, & ſemper lædit, ſed magis caput, quia magis exponitur.

XXII.

Ex anni tempeſtatibus in univerſum, ſiccitates aſſiduis imbribus ſalubriores, reddunt enim corpora leviora.

XXIII.

Æſtate corpora temperata ſunt minoris ponderis, quam hyeme, tribus libris circiter.

XXIV.

Æſtate laſſitudo ſentitur, non

quia

quia corpus ſit majoris ponderis, ſed quia ſit minoris roboris.

XXV.

In aëre calido corpus eſt minoris roboris, tum quia cum perſpiratione exhalat aliquid bonorum ſpirituum, tum quia calor non eſt concentratus.

XXVI.

Per totam cutim digeritur ſemper aliquid à calido, quod ſecum etiam aliquid interni probi humoris aufert.

XXVII.

Æſtate calore vexamur, non primò, & per ſe propter aëris caliditatem; quælibet enim corporis pars eſt aëre æſtivo calidior: ſed quia in aëre æſtivo non eſt tanta frigiditas, ut naturalis calor ſufficienter concentretur: quo fit; ut ita diffuſus minus poſſit perſpirabile ſua natura calidum inſenſibiliter excernere; quod retentum redditur acre, & eſt in cauſa, ut magno vexemur calore.

XXVIII.

Dum corpora in ſummo æſtu ob ſomnum nocturnum vel diurnum abunde perſpirant vel ſudant, redduntur leviora, & nullo illa die vexantur calore.

XXIX.

Æſtivo calori ſuperveniente frigore, eodem die libra circiter excrementorum inſenſibilium magna ex parte difflari prohibetur.

XXX.

Si æſtas fiat ſimilis veri, ut corpora reducantur ad pondus æſtati debitum, excitantur ſudores.

XXXI.

In æſtatis initio, ſi derepente vehemens æſtus ſuperveniat, fiunt laſſitudines, quæ, licet poſt aliquot dies æſtus magis urgeat, non perſeverant, quia minuitur corporis perſpirabilis pondus.

XXXII.

Eadem virtus minus laborat cum minori, quam cum majori corporis pondere.

Per-

XXXIII.

Perſpiratio vi aëris, vel aquæ calidæ excitata nocet, niſi ejus maleficium longè majori beneficio compenſetur.

XXXIV.

Æſtate interdiu, hyeme noctu, corpora robuſta magis perſpirant.

XXXV.

Adiapneuſtia æſtate malignam febrem, hyeme vix minimam alterationem efficere poteſt: corpora enim acriori perſpirabili æſtate referta ſunt quàm hyeme.

XXXVI.

Dormitio æſtiva detecto corpore, vel ſub dio, magna ex parte diſponit ad putredinem, prohibendo perſpirationem.

XXXVI.

Adiapneuſtia non calefacit interna viſcera, niſi perſpirabile fiat acre ob moram, vel à calore extraneo, vel à motu violento.

XXXVIII.

Dum frigus ſupervenit calori æſti-

æſtivo, nimii coitus noxa vix percipitur; ſi verò aër iterum incaleſcat, detrimentum præteriti erroris non leve ſentitur.

XXXIX.

Coitus non immoderati maleficium, aëre frigido concentrante calorem, æquali beneficio compenſari ſolet.

XL.

In noctibus æſtivis corpora ad febrem maximè diſponuntur ob aëris varietatem; ineunte enim nocte aër eſt accenſus; intempeſta verò nocte eſt temperantior; in aurora frigidus: undè ſolitum perſpirabile in correptis ſomnis & ſtragulis denudatis cohibetur, & corpora ponderoſiora ſunt, quod noctibus hyemalibus non evenit.

XLI.

Ab æquinoctio autumnali ad ſolſtitium hyemale qualibet die minus libram circiter perſpiramus? inde uſque ad æquinoctium vernale incipimus liberius perſpirare.

XLII.

Autumnus inſalubris, tum quia perſpiratio à ſuperveniente frigore prohiberi ſolet; tum quia quod diſſtari prohibetur, acre & mordax ſit.

XLIII.

Vitantur ægritudines autumnales, ſi corpus Autumno non fiat majoris ponderis, quam dum erat Æſtate.

XLIV.

Pondus ſenſim auctum, ſenſim minuendum.

XLV.

Pondus corporis inſolitum non Vere, ſed Autumno auferendum: frigidum enim ſuperveniens ponderi magis nocet.

XLVI.

Nulla Autumno vexaberis ægritudine, ſi ſuperveniens frigus inveniet te veſtibus rectè munitum, ſi uteris diureticis, & conſervaberis in eodem pondere, ut ante.

XLVII.

Bene munitus veſtibus melius perſpirat, & redditur minoris ponderis.

XLVIII.

Qui morbis ab humorum copia prodeuntibus Hyeme vexari ſunt ſoliti, purgandi ſunt Autumno, & non Vere, reducendique ſunt ad pondus, quo fruebantur Æſtatis initio.

XLIX.

Dum verò morbi prodeunt à mala qualitate, corpora Vere, & non Autumno purganda: magis enim Æſtate, quam Hyeme intenditur qualitatis malitia.

L.

Qui in fine Veris præmaturè ſe veſtibus ſpoliant, & Autumno tardè induunt; in febres Æſtate, in deſtillationes Hyeme facile incidunt.

LI.

Perſpirabile retentum ut acre, febres, & eryſipelata: ut copioſum,

apoſtemata, deſtillationes, vel cachexiam facit.

LII.

Externum ſrigus concentrando calorem reddit naturam tantò robuſtiorem, quantò ultra ſolitum pondus ferre quoque poſſit duas libras circiter retenti perſpirabilis.

LIII.

Corpora Hyemis initio facile ad ſolitum pondus, Æſtatis initio magno labore ad æſtivum pondus reducuntur.

LIV.

Sanitas perſeveraret uſque ad extremam ſenectam inculpata, ſi corpora quatuor anni temporibus æquali pondere ſemper conſervarentur.

LV.

Corpora, quorum pondera anni curſu multum augentur & diminuuntur, valdè periclitantur.

LVI.

Quantò major anni ſpatio eſt ponderis varietas, augumentatio ſan-

ſanguinis vel diminutio, tantò eſt deterior illius corporis conditio.

LVII.

Ponderis augumentatio fit in principio Autumni, diminutio in principio Æſtatis.

LVIII.

Corpora, quorum pondus augetur, magis periclitantur, quam quorum pondus minuitur.

Additi ab Auctore.

LIX.

Corporis partes tectæ ſalubriter perſpirant: Si verò à ſomno detectæ inveniantur, etiam ab aëre calidiſſimo eorum pori condenſantur.

LX.

Aër plus juſto frigidus, humidus, aut ventoſus moratur perſpiratum: unde qui domi continentur, ut fæminæ, nec tuſſi, nec catharro, nec inflammatione pulmonis laborant.

Aër

L XI.

Aër in urbe pejor aëre ruris: quia craſſior & non perflatus appetitum tollit.

DE

CIBO ET POTU.

Sectio Tertia.

APHORISMUS I.

STomachus cibo refertus ſi inter dormiendum abſolvat primam coctionem, illius noctis perſpiratio magna ex parte aſcendit ad quadraginta uncias; ſi non abſolvat, ad octodecim circiter.

II.

Stomachus omnino vacuus, & jejunus, licet dormiat, non perſpirat ultrà 18. uncias circiter.

III.

Tantum perſpirat corpus plenum non concoquens, quantum ferè jejunus non habens quod concoquat.

IV.

Cibi multum nutrientes, excepta carne vervecina, à cœna ad prandium non ſolent perſpirare ultrà octodecim uncias.

V.

Cibi copioſi ſed tenuis nutrimenti noctis ſpatio in plurimis ultrà quadraginta uncias perſpirare poſſunt.

VI.

Alimenta, quæ corpora conſervant gravia, ſunt copioſa, vel cruda rebellia.

VII.

Quæ conſervant levia, ſunt cōſueta, & vaporoſa.

VIII.

Caro vervecina facilè coquitur, & eſt vaporoſa: perſpirat enim noctis ſpatio trientem libræ magis, quam

quàm cætera, ſolitaque edulia.

IX.

Quæ ex paſtu fermentata fiunt eſculenta, non efficiunt corpora ponderoſa: longè enim facilius perſpirant, quàm rapæ.

X.

Vir ſanus occultè diei curſu tantum exhalat, quantum per alvum dimidio menſis, licet quotidiè coctas tamen, & conſiſtentes fæces ſemel excernat.

XI.

Stomachus plenus & vacuus minuunt perſpirationem: plenus eam divertit per ciborum corruptelam; vacuus eam trahit, ut impleatur.

XII.

Plenus, quando non abſolvit coctionem, ex pondere cognoſcitur: corpus enim tunc minus perſpirat: vacuus verò flatibus impletur.

XIII.

Flatus nil aliud eſt, quam rude quoddam perſpirabile.

XIV.

Robuſtus ciborum plenitudinem abſumit per inſenſibilem perſpirationem: minùs robuſtus per urinam: debilis magna ex parte per chili corruptelam.

XV.

Dum omittitur cæna, vacuo exiſtēte ventriculo, nulloque urgente paroxyſmo, retinetur perſpirabile, & retentum fit acre: inde corpus ad calidas ægritudines præparatur.

XVI.

Jejunium quod reducit corpora ad minus pondus, ſed corporibus inſolitum, malum.

XVII.

Cur ſint qui fame pereant, ſi in vivo ſanguis nunquam deficiat? quia verſus ventris vacuum ſanguis tendens reliquit cor.

XVIII.

Non ſolum incoctus cibus, ut quantus reddit corpus ponderoſius, ſed etiam ut qualis; quatenus ſcilicet perſpirationem impedit.

Dum

XIX.

Dum levior ſemetipſo quis videatur factus, & non ſit, valde bonum: id enim oritur à ſuccis trium coctionum exactè coctis.

XX.

Dum tota die perſentitur levitas, & corporis agilitas, præceſſit chyli, & ſanguinis coctio, & penitus exhalarunt tertiæ coctionis recrementa.

XXI.

Cibus incoctus, quò plenioris eſt nutrimenti, eò eſt deterior, vel quia efficit majus pondus, vel deteriorem corruptelam.

XXII.

Corpus maximè leve fit ex ciborum corruptela: liquida enim excrementa omnia magni ponderis.

XXIII.

Uſus carnis ſuillæ, & boletorum malus, tum quia hæc non perſpirant, tum quia non permittunt cætera edulia ſimul ingeſta perſpirare.

XXIV.

Ex uſu carnis ſuillæ, & boletorum triente minùs ſolito, corpus magna ex parte perſpirat.

XXV.

Melones adeò pauxillum perſpirant, ut quadrantem circiter auferant perſpirationis conſuetæ.

XXVI.

Retenta illorum perſpiratio in urinam, vel ſudorem faceſſere ſolet.

XXVII.

Uvæ, & ficus recentes pauxillum perſpirant, & aliquantulum aliorum, ciborum perſpirationem impediunt fortaſſe quia ſenſibiliter evacuantur.

XXVIII.

Illud genus edulii optimè perſpirat, & commodè nutrit, cujus pondus in ventre non ſentitur.

XXIX.

Ciborum plenitudo magis nocet in otioſo, quam exercitato: viſcera enim illis gravantur quiete, exer-

exercitio verò liberantur pondere.

XXX.

Ab eo cibo corpus optimè perſpirat, cujus fæces exeunt conſiſtentes.

XXXI.

Minus quam lactuca nutriet caro pulli, ſi de carne ea copia edatur, ut in liquidarum fæcum corruptelam exeat.

XXXII.

Ex ponderatione noveris, quando jejunium ſit ſalubre, vel inſalubre: erit ſalubre, ſi aliquid relinquebatur de heſterno edulio perſpirandum; ſin minus, inſalubre.

XXXIII.

Dum per diætam corpus reducitur ad pondus minus ſuo ſalubri minori, quod amittit de robore eſt irreparabile: quod verò detur minus, & majus ſalubre pondus ex 64. primi, & ex 40. hujus intelliges.

XXXIV.

Si ſciveris quotidie, quantum cibi tibi conveniat, ſcies diutiſſimè virtutem, & vitam conſervare, idq; ex eodem aphoriſmo intelliges.

XXXV.

Naturæ robur non parum abſumitur, dum cæna modò eſt quatuor, modò ſex librarum.

XXXVI.

Illa cibi quantitas eſt ſaluberrima, dum à cibo corpus ſuis negotiis eadem agilitate vacat, ac ſi eſſet jejunum.

XXXVII.

Magis quoque gravatur ab octo libris cibi ſemel in die comeſtis, quam à decem tribus vicibus unicâ die aſſumptis.

XXXVIII.

Illa cibi quantitas eſt unicuique ſaluberrima, quæ ſine moleſtia poteſt à virtute concoctrice vinci: vincitur, ſi quantum ingeratur, tantum abſumatur: hæc enim ex ponderatione dignoſcentur.

Illa

XXXIX.

Illa cibi copia eſt ingerendæ, quam natura poteſt coquere, digerere, & perſpirare.

XL.

Si natura poſſet digerere centum libras edulii, & exporrigerentur nonaginta novem, animal propterea curſu temporis deſtrueretur.

XLI.

Tunc cibi boni ſucci diutiſſimam ſanitatem tibi promittent, quando perſpirationis quantitas medium obtinebit locum inter exceſſum, & defectum: exceſſus poſt plenam cænam ciborum maximè perſpirabilium noctis ſpatio magna ex parte ſolet eſſe quadraginta unciarum circiter; defectus quatuordecim: ille igitur cibi uſus, qui te ad viginti duas uncias quæ eſt medietas, transferret, certiſſimam ſanitatem, & longævitatem pollicebitur.

XLII.

Celſi ſententia non eſt omnibus

tuta, uſus ſcilicet ſex rerum non-naturalium modò parcos, modò nimios eſſe debere.

XLIII.

Corpora minori moleſtia reducuntur ad conſuetum pondus, ſi aſſumant quattuor ciborum libras in prandio, & quattuor in cæna diſtanti, ut par ſit, quam ſex in prandio, & duas in cæna.

XLIV.

Seipſum ſenſim deſtruit qui ſemel in die præter conſuetudinem comedit; comedat parum, vel multum.

XLV.

Corpus magis ponderoſum redderur quattuor unçiis cibi multi nutrimenti, qualis eſt caro porcina, anguillæ, & pinguia omnia, quam ſex unciis cibi pauci nutrimenti, ut ſunt piſciculi, pulli, aviculæ, & alia id genus.

XLVI.

Cibus pauci nutrimenti ſi difficulter coquatur, id accidet ſolum

in

in prima coctione; multi nutrimenti, in omnibus.

XLVII.

Cibus exigui nutrimenti humectat, & lenit alvum, citò digeritur, & perſpirationem dormientium, & vigilantium facilè juvat.

XLVIII.

Cibus multi nutrimenti ſtringit alvum, & niſi corrumpatur, difficilè coquitur, & parum perſpirat.

XLIX.

Ubi eſt difficultas coctionis, ibi tarditas perſpirationis.

L.

Cibus non ut fluidus debet præmitti, ſed ut melioris ſucci: pylorus enim non eſt in uno, ut in canibus.

LI.

Tria mala eveniunt ob ciborum varietatem; nimium comeditur; minus coquitur; & minùs perſpiratur.

LII.

Tempus minoris perſpiratio-

nis eſt, quando ſtomachus eſt plenus, & præcipue varietate eduliorum.

LIII.

Qui evomunt cænam, ſtatim tollunt ſtomachi moleſtiam, ſed ſequenti aurora ſentiunt corpus ponderoſius: vomitus enim divertit perſpirationem trahendo ad intrà perſpirabile: quod ut acre laſſitudinem, & calorem, ut copioſum gravitatem facit.

LIV.

Qui comedit magis quam oportet, alitur minùs quam oportet.

LV.

Qui in juventute ſunt victus immoderati, ventriculum plus juſto dilatant, quò fit, ut in poſterum victu moderato magna cum difficultate uti poſſint.

LVI.

Qui ad ſtatum, & moderatum victum facilè reduci cupit, utatur eduliis pauci nutrimenti; ſic ventriculus citò ſe illo exonerans, minori

nori ſe accommodabit capacitati.

LVII.

Quantum edendum, noveris ſi pluribus diebus obſervaveris corpus à ſomno ſine moleſtia ad idem pondus reduci.

LVIII.

Si poſt pleniorem cœnam corpus minoris ponderis die ſequenti reddatur, id eveniet vel ob corruptelam, vel quia irritatur natura ad expellendum utile, quod eſt admodum nocivum: corpus enim præparatur ad morbos, dum utilia evacuantur, & cruda detinentur.

LIX.

Si cœna fuerit octo librarum, & edulia in ventriculo corrumpantur, corpus die ſequenti erit minoris ponderis, quam ſi cœna fuiſſet trium librarum, & cibus non fuiſſet corruptus.

LX.

Edulia aptiſſima perſpirationi non corrumpuntur, imò poſt nocturn-

ſturnas vigilias hominem conſervant ſine laſſitudine, & gravitate.

L XI.

Edulia non perſpirantia, obſtructiones, corruptelas, laſſitudines, mæſtitias, & pondus efficere ſolent.

L XII.

Illa eſt viventis peſſima conditio, dum facta ciborum concoctione, corpus perſentitur onerosius ſolito, cum tamen ſit minoris ponderis.

L XIII.

Si quis cibi, vel potus nimietate utatur, & ſequantur evacuationes ſenſibiles longè pleniores conſuetis, corpus die ſequenti fit ſolito levius.

L XIV.

Edulia liquida, data molis paritate, ſunt ponderoſiora ſolidis; liquida petunt fundum: ſolida ſupernatant: cyathus vini, ſeu juſculi eſt majoris ponderis, quam integer panis.

Si

LXV.

Si nimius potus à ſomno efficiat oculos lacrymoſos, ſignum eſt corpus non perſpiraſſe ut par erat.

LXVI.

Si poſt multam potationem ſudes, vel multum mejas; aut magnum robur, aut magna infirmitas indicantur.

LXVII.

Aquæ potatio inſenſibilem perſpirationem impedit, auget tamen ſenſibilem.

LXVIII.

Potatio hiſce ſæculis in temperatis quoque eſt improportionata: cibus enim illorum ſolet eſſe 12. unciarum circiter, potus quadraginta, & ultrà.

LXIX.

In homine utente moderato victu, perſpiratio nocturna aliquando aſcendit ad tres libras: in utente pleniſſimo, ſtomacho præexiſtente vacuo, & robuſto, poteſt aſcendere ad quinque libras.

Je-

LXX.

Jejunium corpus ſuo majori pondere inſignitum juvat, mediocri nocet, minori longè magis.

LXXI.

Poſt longum jejunium ſi corpus liberalius nutriatur, perſpiratio redditur plenior ſolito libram circiter.

LXXII.

Poſt immoderatum exercitium corporis vel animi ſtatim veſci, malum: corpus enim defeſſum ægrè perſpirat.

LXXIII.

Si ſobrii, & in victu temperati præmaturè moriantur, amici mirantur novitatem, quia de perſpiratione inſenſibili nil ſciunt.

LXXIV.

Cibus, & potus nimius non ſolum retenti perſpirabilis acrimoniam, ſed etiam partium, præcipuè non principum, pravos affectus diu occultant; qui dum corpora purgantur, vel inedia tractantur, dere-

derepente erumpunt, & in graviſſimos affectus faceſſunt.

LXXV.

Medicus qui præeſt rationi victus Principum, ſi neſciat quantum & quando quotidiè perſpirent, illos decipit, & non medetur, & ſi juvet, caſu juvat.

LXXVI.

A cibo quattuor horis circiter vix libram plurimi perſpirant; indè ad nonam duas libras, à nona ad decimamſextam vix libram.

LXXVII.

Tunc erit cibandi tempus, quando corpus reducetur ad illud pondus, ſalubre tamen, quo fruebatur paulo antequam heſterno die ingeſſiſſet cibum: iſtud ſolus Apollo ſine trutina ſciet.

LXXVIII.

Sin verò nocturnæ potationis pondus inſolitum, neque à robore concotricis, neque à corruptela die ſequenti tollatur, locum habent illa duo carmina.

Si

Si nocturna tibi noceat potatio vini,
Hoc tu manè bibas iterum, & fuerit medicina.

LXXIX.

Si ſalubre corporis pondus à cœna eſt ducentarum librarum, corpus ob nimium coitum factum minus ſalubre, erit centum nonaginta octo librarum circiter, quia virtus illa languidior impedit, ne duæ alimentorum libræ poſſint ſaltem ſine aliquo angore in pondus ſalubre converti.

LXXX.

Cibus facilis perſpirationis faciliùs, & longè minori angore reſarcit vires coeuntium collapſas, quam difficilis, ſeù multi nutrimenti.

LXXXI.

Muſtum aliquantulum turbidum ſi in ventriculo coquatur, non ſolum perſpirat, ſed maximè juvat aliorum eduliorum perſpirationem: hujuſmodi virtutis ſunt calida flatulenta. Cæ-

LXXXII.

Cæpæ, allium, caro vervecina, phaſiani, maximè omnium ſuccus cyrenaicus juvat perſpirationem eduliorum ægrè perſpirabilium.

Additi ab Auctore.

LXXXIII.

Cibus valdè paucus à ventre non amplectitur: Inde non coquitur, non reſtaurat, non perſpirat.

LXXXIV.

Perſpiratio inſenſibilis eſt excrementum tertiæ coctionis: quare ſi non fiat prima, neque tertia fiat concoctio.

LXXXV.

Ob rigidam inediam, caput repletur, pulſant tempora, tenduntur hypochondria, brachiorum & crurum laſſitudo fit.

LXXXVI.

Exinanitio à cibi pauxillo major, quam à pharmaco, quod

mo-

movet quidem ſenſibilem, ſed inſenſibilem evacuationem divertit.

LXXXVII.

Ventriculo in horis matutinis, vacuo ob omiſſam cœnam, in pituitoſo valde juvat edulium ſiccum, ut biſcoctum.

LXXXVIII.

Edulium quatuor librarum circiter ſemel in die ſumptum, ſi noceret, bis vel ter ingeſtum juvaret: Plenitudo ventris evacuationem inſenſibilem divertit.

LXXXIX.

Nemo incidet in morbum, ſi ſedulò prævideat, ne cruditatibus laboret.

XC.

Senes ter ſumere cibum in die, ut Antiochus, tutiùs eſt quam bis, vel ſemel multum: multum impedit perſpirationem.

XCI.

Piſces in cœna cur non ſumebat Antiochus? quia morantur perſpirationem: à ſomno fit utilis perſpiratio

ratio, qua feriata vires langueſcunt.

XCII.

Succi cucumeris frigiditas, & craſſities in venis conſervatur: immo alii ſucci pravi, licet ſint coctu faciles, prohibendo perſpirationem efficiunt malignas febres.

XCIII.

Cibi corruptela cur efficit laſſitudinem? quia divertit perſpirationem: Sed quomodo? quia facit cæliacum: Sed cur cæliacus laſſitudinem facit? quia unà cum excrementis exit aliquid prioris cibi benè cocti.

XCIV.

Si quis corpore defeſſo eat cœnatum lautum, à ſomno ſtatim carnes frigidæ, & laſſitudines: à cœna tamen duodecim horis circiter emendantur omnia: quia tunc coctio, & perſpiratio utilis fit.

XCV.

Cibus a violento exercitio nocet, tum quia non amplectitur, tum

CI.

In frigido corpore mel juvat, quia nutrit, & perſpirat; in calido nocet, quia bileſcit.

CII.

Nihil magis impedit perſpirationem, quam potus dum fit chylus.

CIII.

Jecur ob refrigerationem minus attrahit chylum, longe minus expellit perſpirabile.

CIV.

In homine ſano alvus lubrica, vel fit vitiata coctione, vel chyli diſpenſatione ob prohibitam perſpirationem.

CV.

Bonæ valetudinis peſtis duplex; corpus ex toto tradere quieti, & comedere ante cibi præcedentis concoctionem.

DE

DE
SOMNO ET VIGILIA.

Sectio Quarta.

APHORISMUS I.

SOmnus placidus adeo favet perſpirationi, ut ſeptem horis quinquaginta unciæ cocti perſpirabilis in robuſtis ſæpè exhalent.

II.

Dormiens ſeptem horarum ſpatio occultè, ſalubriter, & ſine violentia perſpirare ſolet duplo magis quam vigilans.

III.

Perſpiratio dormientis, quæ cum multo ſudore fit, non eſt plenior quacunque inſenſibili perſpiratione ſine ſudore.

IV.

A ſomno nocturno corpus ſentitur

tur minoris ponderis, tum ob vires auctas, tum ob exhalationem ſaltem trium librarum circiter excrementorum.

V.

Somnus inquietus impedire ſolet trientem ſolitæ perſpirationis:

VI.

In ſomno placido perſpiratio aliquando major eſt data temporis paritate, quam in exercitio violento.

VII.

In ſomno matutino, ſed peracta prima coctione, libra perſpirabilium excrementorum horæ ſpatio: non peracta, nec quadrans exhalare ſolet.

VIII.

Quæ impediunt ſomnum, impediunt quoque perſpirationem cocti perſpirabilis.

IX.

Somni breves fiunt ab acrimonia perſpirabilis retenti: perſpirabile verò ſæpe retinetur, quando

natura aliis internis muneribus plus ſolito eſt occupata.

X.

Acrimonia perſpirabilis retenti, vel ſæpiſſime petit caput, turbat ſomnum, & partium ſuperiorum perſpirationem divertit.

XI.

Si quis à ſomno ſentiat brachia dolentia, vel plus ſolito defatigata, ſignificat corpus eſſe majoris ponderis, quam natura diu ferre poſſit.

XII.

Qui dormiunt pedibus ac coxis detectis noctis ſpatio libra perſpirabilis exhalare prohibetur.

XIII.

Perennis in lecto corporis agitatio magis agitat, quam velox curſus: in motu enim currentis ſolum muſculi infernarum partium corporis, in motu jacentis muſculi fere univerſi corporis moventur.

XIV.

Magis prohibetur perſpiratio in

dormientibus ab Auſtrina aura frigidiuſcula, quam in vigilantibus ab ingenti frigore.

XV.

Si ſomnus nocturnus minor ſolito ſit, exhalatio cocti perſpirabilis imminuitur, crudi verò augetur.

XVI.

A cibo facilis perſpirationis corpora potius debilia, quam ponderoſa: à cibo verò difficilis, & debilia & ponderoſa fiunt.

XVII.

Perſpiratio à ſomno facta differt ſpecie ab illa, quæ in vigilia: prima eſt coctorum perſpirabilium ſine acrimonia, & cum virium levamine; ſecunda eſt crudorum, acris, violenta, & cum labore.

XVIII.

Duplo magis dormiens perſpirat vigilante. Hinc illud famoſum: *Duæ horæ quietis in vigilante perindè juvant, ac una ſomni.*

XIX.

Perſpirationem inſenſibilem curſu ſeptem horarum in dormiente inveni in multis eſſe quadraginta unciarum circiter, in vigilante viginti.

XX.

Qui vacuo ventriculo it cubitum, ea nocte tertiam partem minus more ſolito circiter perſpirat.

XXI.

Bilioſi, qui eunt cubitum ſtomacho omnino vacuo, venter & caput implentur crudis, pulſant tempora, eliquantur carnes, tenſiones vehementes circa brachia & manus oriuntur, excitatur aliquando morſus cordis, vertigines, & epilepſiæ, ut accidit Diodoro.

XXII.

A ſolito majori perſpiratione, plenioris cęnæ uſus ſemper ſomnum longiorem, & jucundiorem pollicetur.

XXIII.

Perſpiratio minor ſolito præ-

nun-

nuntiat ſomnum inquietum, & noctem moleſtam.

XXIV.

Si à brevi & implacido ſomno carnes frigidæ inveniantur, & inde febricula ſuccedat, id in debilibus mortem, in robuſtis morbi longitudinem magna ex parte prænuntiat.

XXV.

Lecti mutatione ſomnus implacidus, & perſpiratio minor fit: inſolita enim licet meliora, corpus & animum lædunt.

XXVI.

Magis ſomniant in lecto inſolito, quam in conſueto jacentes.

XXVII.

Qui dormiunt, & non ſomniant, bene perſpirant, & verſa vice.

XXVIII.

Somnus à cibo quatuor horis circiter eſt utilior: natura enim tunc minus eſt occupata prima coctione, meliùs remittit quod eſt amiſſum, & meliùs perſpirationi favet.

XXIX.

Si à cœnæ quinque horis ſomno illico excitatum perpenderis, vix mediam libram; ſi octo horis, tres libras perſpiraſſe invenies.

XXX.

Somno ſolito breviore ſemper aliquid perſpirationis prohibetur, quod niſi ſequentibus diebus pleniore perſpiratione compenſetur, imminet febris periculum.

XXXI.

Retenta aliqua perſpirationis conſuetæ parte, die ſequenti vel à prandio ſomno rapimur, & horæ ſpatio libram circiter perſpiramus: vel nocte ſequenti tantò longior fit ſomnus, quanto magis ſolito expedit perſpirare: vel in ſenſibilem criſim, vel in morbum labimur.

XXXII.

A ſomno oſcitatio & artuum protenſio, indicant corpus maximè perſpirare, ſicuti dicitur de gallis, ſeſe alis ante cantum percutientibus.

Oſci-

XXXIII.

Oſcitationes & artuum extenſiones, quæ ſtatim à ſomno contingunt, ex copia perſpirabilium ad expulſionem optime preparatorum excitantur.

XXXIV.

Corpora oſcitatione & pandiculatione horæ dimidiæ ſpatio magis perſpirant, quam tribus horis alterius temporis.

XXXV.

Qui ægris dant ſerapia, vel medicamenta horis optimæ perſpirationis, quæ ſolet eſſe à ſomno duarum horarum ſpatio, lædunt: horis verò ſequentibus proſunt.

XXXVI.

In paroxyſmis pandiculationes & oſcitatationes non ſignificant caloris concentrationem, ſed excretionem acrium copioſorum perſpirabilium retentorum.

XXXVI.

Hora dormitionis meridianæ à cibo corpora aliquando libram,

aliquando ſelibram excrementorum occultè perſpirabilium excernere ſolet: libram, ſi aliquid perſpirationis heſternæ diei retentum ſit: ſelibram, ſi nihil.

XXXVIII.

Si aliquid heſternæ perſpirationis ſit retentum, & per ſomnum meridianum illud omninò non excernatur, ſtatim à ſomno perſentitur magnum capitis pondus, magnuſque dolor gravativus.

XXXIX.

Si quatuor horis à ſomni initio cibus corrumpatur, ſtatim hæc duo mala ſe invicem conſequentia contingunt: prohibita perſpiratio, & vigilia.

XL.

Nulla cauſa ſæpiùs ſomnum interturbat quam ciborum corruptela: id efficit quæ eſt inter ſtomachum, & cerebrum ſympathiæ.

XLI.

Somnus hyeme utilior quam æſtate, non quia ventres ſunt cali-

diores; vel ſomni longiſſimi; ſed quia antè diluculum corpora fiunt actu calidiora, & ut talia maximè perſpirant, æſtate verò frigidiora.

XLII.

A ſomno diſcurſus puritas & corporis agilitas ſignificant corpus illa nocte ad minus tres libras magna ex parte perſpiraſſe.

XLIII.

A ſomno meridiano capitis levitas indicat, nihil perſpirationis heſternæ diei fuiſſe retentum.

XLIV.

Somnus externas & internas partes univerſas humectat, quia attenuat perſpirabile, & valdè attenuatum per omnia membra illud diſpenſat.

XLV.

Vigilia movet à centro ad circumferentiam ſanguinem, qui eſt minus præparatus ad perſpirationem, quam in ſomno correptis.

XLVI.

Somno concentrantur humores,

unitur calor influens innato, auffertur ſitis, niſi prędominetur bilis, ht converſio ſanguinis in ſecundas humiditates, & corpora leviora fiunt.

XLVII.

Somno animales, vigilia vitales & naturales langueſcunt.

XLVIII.

Vigilia animales roborantur, vitales & naturales langueſcunt.

XLIX.

Per ſomnum magis interiora incaleſcunt ipſaque magis leviora fiunt. Per vigiliam magis exteriora incaleſcunt, ipſaque magis leviora fiunt.

L.

Per nimium ſomnum interiora & exteriora frigeſcunt, humores impinguntur, redduntur imperſpirabiles, & corpora ponderoſiora fiunt.

LI.

Corpora bilioſa per nimium ſomnum valdè læduntur, non quia

recre-

recrementa tertiæ coctionis fiunt imperſpirabilia,ſed quia fiunt mordaciſſima, feriũtque deinde caput & alia viſcera.

LII.

In dormientibus ſtragulis detectis magis impeditur perſpiratio, quam in vigilantibus veſtibus denudatis;cum ob quietem dormientium, tum quia calor externarum partium refugit ad intra.

LIII.

Inſolita vigilia reddit corpora primis diebus ponderoſiora & debiliora: ponderoſiora, quia poſt evacuationem excrementorum perſpirabilium relinquitur crudus ſuccus per ſe, & per accidens ponderoſus: debiliora, quia ubi eſt cruditas, ibi non fit converſio, & per cõſequens virtutes languеſcũt.

LIV.

Si ſomnus poſt vigiliam immoderatam fuerit ſeptem horarum, perſpiratio erit major conſueta ad libram circiter.

LV.

Vigiliæ perſeverantia reddit corpora minus ponderoſa, non ob majorem perſpirationem, vel evacuationem ſenſibilem, ſed quia quantum amittitur pinguedinis & carnis, tantum non remittitur.

LVI.

Horis matutinis corpus eſt, & ſentitur minus grave: eſt, quia per ſomnum præcedentem tres libræ excrementorum perſpirabilium exhalarunt: ſentitur, tum quia eſt levius, tum quia per coctionem ciborum facilè perſpirabilium auctæ ſunt vires.

LVII.

Corpus vigilia inſolita reddi poteſt majoris ponderis, ſi cibus, quo alitur, ſit perſpirationi ineptus.

LVIII.

Tam copioſa eſt corporis exhalatio in dormientibus, ut non ſolum ægri cum ſanis cubantes ſed ſani inter ſe bonas vel malas diſpoſitiones ſibi ipſis invicem communicent.

Addi-

Additi ab Auctore.

LIX.

A cibo ſomnus, à ſomno coctio, à coctione utilis tranſpiratio.

LX.

Diacitonium non ſtatim à cœna, ſed poſt primum ſomnum excitat ſomnum, dummodo non ſuperbibatur.

LXI.

Diacitonium cum cinâmomo roborat ſtomachum, roborato ſemper ſomnus fit.

LXII.

Modicum vini generoſi & allium conciliant ſomnum & perſpirationem: ſi verò plus juſto ſumantur, utrumque prohibent: perſpirabile tamen in ſudorem convertunt.

LXIII.

Ille verè longęvus, qui quotidie bene concoquit, & digerit: coctio

fit

fit ſomno, & quiete; digeſtio vigilia & exercitio.

LXIV.

Laſſitudo à ſomno, ſi ſolito exercitio tollitur, defectus erit in digeſtione, non in concoctione.

LXV.

Dum à ſomno ſurgimus cum ſolito pondere, ſed cum majori laſſitudine, hæc, niſi ſolito exercitio tollatur, cruditatum cumulum, cibi coruptelam, vel nimium coitum ſignificat.

LXVI.

Somnus meridianus inſolitus viſcera omnia lædit, hebetatque perſpirationem.

LXVII.

Laſſitudo poſt ſomnum tollitur iis quæ facilem perſpirationem reddunt: hæc ſunt, jejunium, exercitium, vigilia, & ira.

LXVIII.

Somnus ſtrato, & laxo corpore nocet: contracto juvat: Viſcera unita coctionem habent facilem: laxa difficilem. Sa-

LXIX.

Sanis, ſi à ſomno ſudor frigidiuſculus accidat, minus juſto perſpirant, & temporis curſu ſi idem accidat, fiunt podagrici.

LXX.

A nimio ſomno & nimio meri potu ſuffocantur vires: à nimia vigilia & exercitio reſolvuntur: hæc omnia coctionem diminuunt, & diminuta ceſſat utilis perſpiratio.

DE EXERCITIO, ET QUIETE.

Sectio Quinta.

APHORISMUS I.

IN motu violento corpus occultè minus perſpirat, quàm in auro-

ra

ra poſt novem vel decem horas ab aſſumpta cœna.

II.

Quod in motu violento per poros evacuatur, eſt ſudor & perſpirabile occultum: ſed ut violentum magna ex parte elevatur ex incoctis ſuccis: rarò enim tantum cocti perſpirabilis in corpore colligitur quantum per violentiam evacuatur.

III.

Sudor ſemper eſt à cauſa violenta, & ut talis, (ſicut Statica experimenta docent) impedit coctorum perſpirabilium occultam excretionem.

IV.

Longè magis perſpirat corpus in lecto quieſcens, quam in lecto frequenti & crebra agitatione circumvolutum.

V.

Longo itinere minus defatigantur hilares & iracundi, quam timidi & mœrentes: illi enim magis ſalubri-

lubriter, hi verò minus perſpirant.

VI.

Corpora quæ à nimio exercitio illico cibantur, læduntur: quia, ut defeſſa & cibo gravata minus perſpirant.

VII.

Exercitium poſt ſeptimam uſque ad duodecimam horam ab aſſumpto cibo, magis reſolvit inſenſibiliter horæ ſpatio, quam tribus horis alterius temporis.

VIII.

Evacuatio inſenſibilis, quæ fit ab exercitio violento, impedit ne ſucceſſivè remittatur, quod amittitur: imo ſi eadem perſeveraverit violentia, corpus reddetur adeo leve, ut in pluribus de futura tabe verendum ſit.

IX.

Exercitio corpora leviora fiunt: omnes enim partes, præcipuè muſculi, & ligamenta motu ab excrementis purgantur; perſpirabile ad exhalationem præparatur, & ſpiritus tenuiores fiunt. Mo-

X.

Motus præparat corpora ad excretionem excrementorum ſenſibilium & inſenſibilium; quies magis ad inſenſibilium.

XI.

Si corpus à cœna in lecto quieverit decem horarum curſu, optimè perſpirabit. Si adhuc diutius quieverit, ſtatim incipiet diminui, tum ſenſibilis, tum inſenſibilis excretio.

XII.

Quies longa efficit corpora ægrotantia ponderoſiora, tum quia perſpirabilia excrementa motu ad excretionem præparantur; tum quia quiete cibi & potus, ſi inſoliti ſint, vel debito copioſiores, ut in ægris accidit, non digeruntur, & inde omnia mala, & ſæpiſſimè mortes eveniunt.

XIII.

Si diu jacenti dolores pedum ſuperveniant, remedio eſt ambulatio: ſi iter facienti, quies.

Duo

XIV.

Duo ſunt exercitia, alterum corporis, & alterum animi: corporis, evacuat ſenſibilia excrementa: animi inſenſibilia magis, & præcipue cordis & cerebri, ubi ſedet animus.

XV.

Nimia animi quies magis prohibet perſpirationem, quam corporis.

XVI.

Animi exercitia, quæ maximè faciunt exhalare ſpiritus, ſunt ira, pericharia, timor, & mæſtitia.

XVII.

Corpora in lecto quieſcientia vehementi animi motu agitata ut plurimum magis reſolvuntur, & levioris ponderis fiunt, quam ſi animo placido cum vehementi corporis motu, ſicut fit pilæ ludo, agitarentur.

XVIII.

Exercitio nimio excrementa primæ & ſecundæ coctionis magna

ex

ex parte per totum corporis ambitum diſpenſatur; ideò alvus exiccatur, corpora tamen fiunt leviora, quia longè major eſt evacuatio inſenſibilis, quam excrementorum craſſorum excretio per alvum facta.

XIX.

Exercitium animi, & corporis violentum reddit corpora levioris ponderis, efficit velocem ſenectutem, & mortem præmaturam minatur; citius enim ex Philoſopho moriuntur exercitati, quam non exercitati.

XX.

Exercitium violentum à corpore cibo vel crudo ſucco referto, aufert pondus ſenſibilium excrementorum minus ſolito, inſenſibilium fere nihil.

XXI.

Exercitio corpus minus perſpirat, ſomno magis, & magis lubrica redditur alvus.

Fri-

XXII.

Frictiones, & cucurbitulæ in refertis crudis ſuccis impediunt perſpirationem.

XXIII.

Tunc exercitium eſt ſaluberrimum, quando poſt factam primam & ſecundam coctionem corpus reducitur bis in die ante cibum ad conſuetum pondus.

XXIV.

Natatio ſtatim poſt exercitium violentum, mala: valde enim impedit perſpirationem.

XXV.

Exercitium violentum ubi ſpirat ventus, malum.

XXVI.

A vento adiapneuſtia: à motu acrimonia.

XXVII.

Equitatio reſpicit magis perſpirabile partium corporis ſupra lumbos, quam infra; inter autem equitationes tolutans ſaluberrima, ſicut ſuccuſſans inſaluberrima.

Ve-

XXVIII.

Vectio in lectica, nec non in cymba corpora minus diſponit ad debitam perſpirationem, quam deambulatio.

XXIX.

Cymbæ & lecticæ motus ſi diu duret, ſaluberimus, tunc ſolum ad debitam perſpirationem mirifice diſponit.

XXX.

Vectio in curru omnium violentiſſima eſt: non enim ſolum perſpirabile incoctum exſpirare facit, ſed etiam ſolidas corporis partes, & maximè renes offendit.

XXXI.

Saltus primò vires ad intra trahit, deinde ad extra cum impetu propellit, & cum violentia coctum ſimul cum incocto expellit.

XXXII.

Diſci exercitium compoſitum ex motu moderato, & violento, deambulatione ſcilicet & agitatione brachiorum, perſpirationi conducit. Tri-

XXXIII.

Tripudiatio moderata, & ſine ſaltu proxime ad deambulationis moderatæ laudes accedit, perſpirabile enim coctum moderatè expellit.

Additi ab Auctore.

XXXIV.

Ubi perſpiratio in ſanis deficit, exercitio ſarcitur.

XXXV.

A nimio exercitio fibræ fiunt duræ, unde ſenectus, quæ eſt univerſalis fibrarum durities: hæc condenſando meatus calorem ſuffocat: mollities aperiendo longævitatem facit.

XXXVI.

Qui vult diutiſſime juvenilem faciem conſervare, caveat ne ſudet: vel nimium præ calore perſpiret.

DE

DE VENERE.

Sectio Sexta.

APHORISMUS I.

NImia abſtinentia à coitu, & nimius uſus, impediunt perſpirationem, ſed nimius uſus magis.

II.

Poſt coitum immoderatum quarta pars ſolitæ perſpirationis in pluribus prohiberi ſolet.

III.

Mala à nimio coitu orta mediatè à prohibita perſpiratione, immediatè à leſis concoctricibus dependent.

IV.

Cognoſcitur coitum profeciſſe, ſi à ſequenti ſomno nulla ſentiatur laſſi-

laſſitudo, nec ulla corporis mutatio facta ſit in gravitate, vel levitate.

V.

Diuturnæ venereorum cogitationes, modò gravius, & modò levius efficiunt corpus; gravius ſi pleno, levius ſi vacuo fiant ſtomacho.

VI.

Poſt nimium coitum cum muliere quam maxime concupita, non ſentitur illico laſſitudo: animi enim conſolatio juvat tunc perſpirationem cordis, & auget ejus robur, unde in ipſo quod amittitur, promptius remittitur.

VII.

Propenſi ad coitum ſi temperent libidinem, illico ſuccedit corporis agilitas, quia tales melius perſpirant.

VIII.

Immoderatus coitus facit perſpirare cruda, quæ deinde carnes frigidas efficiunt.

IX.

Coitum non nocuiſſe, hæc indicant, urina æquè coƈta ut ante, corporis agilitas, reſpiratio facilior, & idem fere corporis pondus perſeverans; eadem tamen ſervata eorum, quæ ingeruntur quantitate & qualitate.

X.

Præſens vulnus immoderati coitus eſt ſtomachi refrigeratio: futurum, prohibita perſpiratio, unde facile fiunt palpitationes in ſuperciliis & artubus, & deinde in membris obtinentibus principatum.

XI.

Coitus in æſtate magis nocet: non quia corpus magis perſpirat, ſed quia coƈtio, cum fit minor, deperditum difficilius reſarcitur.

XII.

In aƈtu venereo multum crudi perſpiratur, & ſi diu duret, cruda transferuntur à centro ad corporis ambitum, fiunt obſtruƈtiones, & inde alvus ſupprimitur.

Quan-

XIII.

Quanto quis majori coëundi cupiditate conflagrat, tanto ejus uſus immoderatus minus lædit.

XIV.

Coitus immoderati detrimentum præcipuè manifeſtatur poſt ſomnum ſequentem; tunc enim ex Staticis experimentis cognoſcitur perſpirationem eſſe impeditam, & cibum eſſe male digeſtum, nec non ſtomacum valde læſum.

XV.

Coitus lædere ſolet primam coctionem, primo diminuendo perſpirationis promptitudinem, deinde in crudam qualitatem convertendo cibum.

XVI.

Qui coitu utitur, & ſperma non emittit, minus debilitatur; itidem ſi die ſequenti utatur, & emittat, quod die precedenti fuit præparatum, minus debilitatur.

XVII.

Illi qui coëundo ſperma ex ſtu-

dio non emittunt, tumorem teſticulorum facile incidunt: ſperma enim eſt imperſpirabile.

XVIII.

Coitus immoderatus poſt ſtomachum lædit magis oculos.

XIX.

Coitus immoderatus lædit viſionem, quia ab oculis ſubducit maximam ſpirituum copiam; inde tunicæ oculorum præduræ, & rugoſæ, nec non meatus minus pervii, redduntur.

XX.

A diminuta perſpiratione fibræ tunicarum oculorum opaciores; inde viſio fit per ſpatia perexigua, qualia ſunt in cancellis: Specilla uniunt objecta in cuſpidem, ut diſtinctè per unum ſolum ſpatium videatur.

XXI.

A coitu immoderato diminuitur calor naturalis; à diminuto calore diminuta perſpiratio; à diminuta perſpiratione flatus, & palpitatio.

Coi-

XXII.

Coitus immoderatus poſtulat cibos paucos, & boni nutrimenti.

XXIII.

Coitus immoderatus poſtulat quia excitatus calor minus exhalat refrigerat verò ſtomachum, cerebrum & cor, quia per meatus patentiores excitatus omninò, & proprius aliqua ex parte propterea reſolvitur.

XXIV.

Hinc coitus immoderatus in hepate bilem, in renibus nephriticum affectum, in ſtomacho crudum ſuccum, in cerebro catharrum, & in corde palpitationem, & ſyncopen.

XXV.

Edulia poſt nimium coitum ſi flatus gignant, ut oſtreacea & muſtum, pernicioſa: impediunt enim ne ad conſuetum pondus corpora reducantur.

XXVI.

Macilentis magis nocet coitus, quia

quia magis calefiunt, & magis refrigerantur.

XXVII.

Coitus immoderatus illico maxime leve efficit corpus, quamvis deinde perſpirationem prohibeat: eſt enim vehemens corporis, & animi motus; corporis, quia omnia membra conquaſſantur: animi, quia reſolvitur quod colligat animum corpori, ſpiritus ſcilicet vitalis.

XXVIII.

Si poſt coitum ſomnus laborem facit, ex coitu major facta eſt ablatio, quam ex ſomno facta ſit vitalis ſpiritus additio.

XXIX.

Poſt nimium coitus uſum, ſomnus trahit cruda ad cor: unde languor, prohibita perſpiratio, & ponderis augmentum.

XXX.

Senes ex uſu moderati coitus fiunt ponderoſiores, & frigidiores: juvenes verò leviores & calidiores.

Coi-

XXXI.

Coitus in juvenibus animalem, vitalem, & naturalem facultatem roborat: animalem per motum expurgat, & ſopitam excitat; naturalem per evacuationem ſuperflui; & vitalem per lætitiam.

XXXII.

Cibus copioſior ſolito poſt immoderatum coitum interimeret, niſi ſuccederet aliqua ciborum corruptela.

XXXIII.

Dum eſt coëundum, parum vel nihil comedendum: dum eſt comedendum, parum vel nihil coëundum.

XXXIV.

Si poſt coitus exceſſum nulla perſentitur laſſitudo, malum: id perinde ac in phreneticis fit ab incenſis ſpiritibus, qui exiccando brevi ſpatio roborant nervos & tendines, ſed paulo poſt imminuitur ſpirituum generatio, & vires derepente cadunt.

Additi ab Auctore.

XXXV.

Coitus juvat excitatus à naturæ: à mente, mentem, & memoriam lædit.

XXXVI.

In debili ob coitum augetur corporis pondus: quia minus perſpirat.

XXXVII.

Coitus importunus impedit perſpiratum, quia diminuit vires; unde corpus fit majoris ponderis, niſi ſequatur alvi fluor.

XXXVIII.

Nimius coitus calefaciendo, & exiccando magnam jacturam facit: ſi verò inſenſibili perſpiratione remittatur caliditas, & alimento ſiccitas, nullam.

XXXIX.

Corporis agitatio in coëundo inſtar canum magis nocet, quam ſemi-

ſeminis emiſſio: hæc ſolum viſcera, illa omnes nervos & viſcera defatigat.

XL.

Uſus coitus à cibo, & ſtando, lædit; à cibo, viſcerum officia divertit; ſtando, muſculos, & eorum utilem perſpiratum diminuit.

XLI.

Poſt motum, coitus inſalubris; poſt cibum, non ita; poſt ſomnum, ſaluberrimus.

XLII.

Coitus calefacit jecur, & refrigerat ſtomachum; à ſtomacho, crudus ſuccus; à jecore, bilis; unde poracea, & oris morſus. Remedio eſt victus tenuis, & libera perſpiratio.

DE
ANIMI AFFECTIBUS.

Sectio Septima.

APHORISMUS I.

INter affectus animi, ira & pericharia corpora efficiunt leviora: timor & mœſtitia graviora: cæteri verò affectus ut his participantes operantur.

II.

Mærore, & timore perſpirat levius: ponderoſius verò relinquitur: lætitia, & ira utrumque.

III.

Hinc timentes, & mœrentes facilè obſtructiones, partium duritiem, & affectus hypochondriacos oriuntur.

Qui

IV.

Qui ira, vel lætitia afficiuntur, nullam in itinere defatigationem perſentiunt: eorum enim corpora facilè craſſum perſpirabile exhalant; quod non accidit, dum mœrore, vel timore vexantur.

V.

Perſpirabile ponderoſum plus juſto retentum ad mœſtitiam, & timorem: leve verò ad lætitiam, vel iram diſponit.

VI.

Nihil magis reddit liberam perſpirationem, quam animi conſolatio.

VII.

Mœſtitia, & timore facilè membra humore referta dureſcunt.

VIII.

Mœſtitia & timor impedit perſpirationem craſſorum excrementorum perſpirabilium: & perſpiratio impedita à quacumque cauſa mœſtitiam, & timorem facit.

IX.

Mœſtitia, ſi diu duret, carnes frigidas facit: impedit enim ne perſpirabilium craſſa, & frigida portio exhalet.

X.

Hinc febris, quæ poſt longam mœſtitiam ſuboritur, ſudores frigidos, & ut plurimum læthales molitur.

XI.

Acrimonia perſpirabilis retenti ob mœſtitiam commodè aufertur à pericharia; funduntur enim humores ſuaves; & deinde à corpore pondus, & acrimonia tolluntur.

XII.

Ira & ſpes auferunt timorem, & letitia mœſtitiam: paſſio enim animi non medicinis, ſed alia paſſione contraria ſuperatur; contraria enim ſub eodem genere.

XIII.

Non implicat, perſpirabile melancholicorum retentum, eſſe frigidum, & acre ſeu calidum; tale eſt jecur

jecur hydropicorum febricitantium; frigidum videlicet reſpectu caloris naturalis, calidum reſpectu adventitii.

XIV.

Morbi à melancholia, & ab aëre cœnoſo in hoc conveniunt, quod immediatè oriantur à craſſitudine perſpirabilium retentorum: mœſtitia enim intrinſecus, impedit ne exeat craſſum: aer cœnoſus, extrinſecus.

XV.

Qui eunt cubitum cum mœſtitia, noctu minus perſpirant; atque die ſequenti corpora eorum conſervantur ſolito ponderoſiora.

XVI.

In mediationibus venereis cum mœſtitia, excrementorum perſpirabilium portio craſſa retinetur; quæ, evolante tenviore, adhuc craſſior, & frigidior fit: hæc ſi colligatur ferè invincibilem inducit frigiditatem in capite, palpitationem curatu difficilem in corde, vel aliis membris. Me-

XVII.

Melancholia duplici via ſuperatur, vel libera perſpiratione, vel aliqua continua animi conſolatione.

XVIII.

Si poſt mœſtitiam corpora fiant leviora, quam poſt lætitiam, id ex neceſſitate fit, vel ob minorem ciborum qantitatem, vel ob eorum qualitatem magis traſpirabilem.

XIX.

Animi conſolatio, qacunque de cauſa fiat, aperit meatus, & largam perſpirationem facit.

XX.

Si poſt iram ſtatim ſequatur animi conſolatio, vel viceverſa corpora data paritate eorum quæ ingeruntur die ſequenti fiunt leviora, quam ſi ſola ira, vel lætitia perſeveraret.

XXI.

Sicut magna aliqua voluptas aufertur per exiguam ſpermatis

eva-

evacuationem; ſic omnes alii immoderati animi affectus per aliquam evacuationem perſpirabilium poſſunt diminui, & auferri.

XXII.

Timor & mœſtitia, ut ex Staticis colligitur, per evacuationem excrementorum craſſiorum perſpirabilium: ira & pericharia per tenuium auferuntur.

XXIII.

Si quis ſine cauſa ſentiat ſe hilarem, id à magis aperta perſpiratione fit, & ejus corpus die ſequenti minoris ponderis invenitur.

XXIV.

Lætitia moderata inſenſibiliter evacuat ſolum ſuperfluum: immoderata ſuperfluum, & utile.

XXV.

Moderata juuat coctrices facultates: natura enim non gravata ſuperfluo longè melius ſuorum officiorum munera explet.

XXVI.

Improviſum gaudium magis

nocet

nocet, quam prævíſum: non enim ſolum movet exhalationem excrementorum tertiæ coctionis, verum etiam ſpirituum vitalium; prævíſum verò excrementorum tantum.

XXVII.

Lætitia, & ira auferunt è corpore, quod ponderat, & levitat; mœſtitia, & timor ſolum quod levitat; quod ponderat verò, relinquitur.

XXVIII.

Lætitia perſeverans per multos dies ſomnum impedit, & vires diſſolvit.

XXIX.

Si quis poſt moderatam lætitiam ſentiat ſe leviorem, id non oritur principaliter à totius evacuatione, ſed à cordis & cerebri, ubi quod evacuatur eſt mole minimum & virtute maximum.

XXX.

Edulia, quæ aperiunt, gaudium, quæ verò impediunt perſpirationem

nem, mæſtitiam movent.

XXXI.

Selinum, & cætera aperientia, gaudium: legumina, carnes pingues, & cœtera incraſſantia, & ſtatim replentia meatuum cavitates, mœſtitiam inducunt.

XXXII.

Si evacuentur cavitates meatuum, & deinde ſtatim repleantur, rectè dixit Hipp. malas animi paſſiones fieri.

XXXIII.

Quibus prædominatur ira, exercitium immoderatum valdè nocet: certiſſimè enim illorum meatus fiunt cavi, & magno impetu replentur; Unde Hipp. in bilioſis frictiones, & palæſtram vituperat.

XXXIV.

In otioſo corpore & animo, meatus non redduntur cavi, nec malæ animi paſſiones fiunt.

XXXV.

Corpus quieſcens magis perſpirat,

rat, & minoris ponderis fit, ſi animo vehementer agitetur, quam ſi celerrimè corpus moveatur, animo permanente otioſo.

XXXVI.

Mutatio corporis diutius alterat animum, quam ipſum corpus.

XXXVII.

Paſſiones animi verſantur circa internum ſubjectum, quod magis movet quam movetur; quippe mole minimum, & virtute maximum, ad inſtar ſeminis: quodque vario modo diſpoſitum perſpirationis, ſeu gravitatis, & levitatis eſt origo.

XXXVIII.

Corpora, quæ perſpirant plus ſolito, non propter motum corporis, ſed propter vehementem aliquem motum animi, majori cum difficultate ad ſolitam, & ſalubrem perſpirationem reducuntur.

XXXIX.

Magis nocet nimius animi affectus, quam nimius corporis motus.

Cor-

XL.

Corpus marceſceret, & otio periret ſine animi motu: ſed non vice verſa.

XLI.

Motus vehemens animi differt à motu vehementi corporis; hic quiete, & ſomno; ille nec quiete, nec ſomno ceſſat.

XLII.

Qui vehementer ludo lucrari cupiunt, non ludant; quia ſi ſemper vicerint, ob pericharíam ducent noctes inſomnes, & tandem coctorum perſpirabilium exhalationem amittent.

XLIII.

Victoria moderata ſalubrior, quam glorioſa.

XLIV.

Studium in affectuum animi mutatione diutius toleratur, quam ſine affectu, vel ſine affectuum mutatione: perſpiratio enim fit moderatior, & ſalubrior.

Stu-

XLV.

Studium abſque omni affectu vix horam perſeverat: cum unico affectu vix quatuor horas; cum affectuum mutatione, ut in ludo alearum accidit (in quo modò gaudium ob lucrum, modò mœſtitia ob damnum experiuntur) die noctuque perſeverare poteſt.

XLVI.

In omni ſtudio perennis triſtitia bonam cordis conſtitutionem evertit, & exceſſus lætitiæ ſomnum impedit; omne enim nimium naturæ inimicum.

XLVII.

Nunc hilares, nunc mœſti, nunc iracundi, nunc timidi, perſpirationem magis ſalutarē habent, quam qui unico, licet bono, ſemper gaudeant affectu.

XLVIII.

Lætitia diaſtolem & Syſtolem efficit faciliores: mœror, & mœſtitia difficiliores.

AD STATICOMASTICEM,

Sectio Octava.

APHORISMUS I.

HIc cum à cęli poſitu curationem morborum deſumat, paralogizat ex cauſa communiore quæſito.

II.

Fatuus primò negat, dein admittit Staticam, dicens, varium fieri pondus in Reo, & Innocente. Pari modo, primò negat porcorum ſpiritus eſſe leves: deinde vult illos ob ſpirituum levitatem aſcendere.

III.

Staticus ſcit pondus fæcum, licet eas nec videat, nec perpendat.

IV.

Corpus ante perpendit, & iterum poſt omnem excretionem: quod deficit eſt earum pondus: Sic non eſt indignum perpendere fæces, ut ait trico.

V.

Nemo ſtudioſorum præter Fatuum ignorat facultatem vitalem in arterias, & animalem in nervos mitti per radios, non per ſpiritus, ut ille.

VI.

Fatuus putat levitatem ad Stateram corporis vivi à copia ſpirituum oriri: nec unquam novit corpora mortua eſſe leviora vivis, & viva à coitu minus perpendere.

VII.

Mentitur in Auctorem, dicens, facultatem movendi corpora ſurſum, eſſe ipſos ſpiritus: cum dicat Auctor, ſpiritus eſſe inanimatos, & magis aere gravitare.

VIII.

Vacillat dicens, noctu corpora

eſſe

eſſe frigidiora;ideo tunc parum, vel nihil perſpirare: Nec vidit pulſum, & inſpirationem nocturnam eſſe indicia corporis calidioris.

IX.

Fatuus putat corpora viva mortuis eſſe leviora, nec vidit unquam, lanios, cetarios & porcarios, dum vendunt vina, demere decem à libris centum.

X.

Veſanus nunquam diſtinguit, eſſe levem ad Stateram, & ſe ſentire leviorem: poteſt quis gravitatem corporis valde ſentire, tamen ad Stateram eſſe leviorem.

XI.

Corporis pondus menſura dignoſcimus, non imaginatione, ut Vecors, qui imaginatur pituitam eſſe ſanguine ponderoſiorem; nec vidit eam ſupernatare; & per pituitam corpus non eſſe, ſed ſe ſentire ponderoſius: cur? quia impedit perſpirationem.

Men-

XII.

Mentitur in auctorem, non dicentem, inſenſibilem perſpirationem eſſe carnium difflationem. Hyeme unica die 60. unciæ circiter perſpirantur cum levamine: ſi eſſent carnium, corpus deſtrueretur.

XIII.

De Statica nil dixit Galenus: ergo irrita. Bis vacillat; primò quia non legit 6. de tuenda. Deinde non valet, nihil dixit: ergo vana: Nos plura inſtrumenta non ſpernenda ante nos incognita reperimus.

XIV.

Celebris auctor com. 12. primę ſect. aph. ait, cibum proportionari difflationi: & com. 15 hyeme majorem fieri difflationem: ergō tunc magis edendum: ergo requiritur ponderis cognitio; quæ omnia Trico negat.

XV.

Fatuus nullam faciens experientiam negat ab aliis experta. Ad-

dit ſine ulla periclitatione. Si 36. unciæ noctu perſpirentur. 32. eſſe carnium, & quatuor excrementorum.

XV.

Trico mentitur in omnes auctores, dicens, ſpiritus eſſe aere tenuiores: nonne ex ſanguine & aere fiunt? nonne aer tranat omne corpus; ſpiritus verò vaſis incluſi manent?

XVI.

Ait largam perſpirationem à corpore non demere unciam ponderis. Nulla temeritas magis punienda eſt: quàm nulla habita experientia reluctari experientiæ. Expertum eſt noctis ſpatio corpus minus tribus libris perpendere, & à coitu corpora Stateram eſſe leviora: ergo fatuus arguendus mendacii.

XVII.

Ait poſt immodicam menſium purgationem corpora eſſe ponderoſiora, poſt immodicam retentionem leviora. Erratum fatale Vecordi, qui non diſtinguit grave ad Stateram à ſe ſentire grave.

Apho-

Aphoriſmi qui continentur in libro Staticæ noſtræ, aliquot jam per annos in lucem edito, veritate comprobantur ex uſu iſtius Sellæ.

Ex qua duo beneficia colligimus; Primum, quanta quotidiè fiat corporis noſtri perſpiratio inſenſibilis: qua non recte perpenſa, vana fermè redditur Medicina; namque ob juſto pauciorem vel largiorem perſpirationem, omnes fere malæ valetudines fieri ſolent.

Secundum, in hac Sella ſedendo facilè inter comedendum animadvertimus, quando pervenimus ad debitam cibi & potus quantitatem, ultra vel citra quam lædimur.

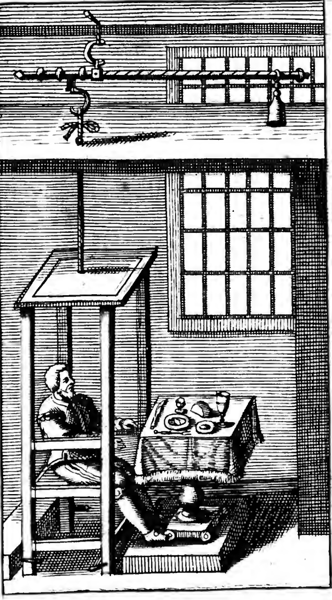
Sella accomodatur ſicuti in hac figura apparet, in qua Statera ad tigna ſupra cænaculum in loco abdito eſt appenſa, propter proceres, quia cubiculi gratiam tollit; ac

propter indoctos, quibus omnia inſolita videntur ridicula: Sella vero digiti interſtitio à pavimento elevata, manet ſtabilis ne facilè quaſſari poſſit.

Dum igitur ob cibum ingeſtum ad debitum pondus & menſuram antea præſcriptam devenimus, tunc Stateræ extrema pars paululum attollitur, ac unà Sella illico paululum deſcendit: Hic deſcenſus eſt ille qui ſtatim admonet ſedentem ad debitam ciborum quantitatem perveniſſe.

Quænam vero ciborum ſalubrium quantitas ſeu pondus unicuique conveniat, & quanta in ſingulis corporibus debeat eſſe perſpiratio inſenſibilis, quæ per Sellam commodè perpenditur, ex lib. noſtro de Statica Medicina *quiſque facilè intelliget.*

F I N I S.

GEORGII BAGLIVI

PHILOSOPHI, ET MEDICI

CANONES

DE

MEDICINA SOLIDORUM

AD

Rectum Statices Uſum.

ROMAE, 1704. *Praeſidum permiſſu.*

Typis Bernabò. Sumpt. Hæred. L'Hulliè.

GEORGII BAGLIVI
A D
JO. FRANCISCUM
MAUROCENUM

Oratorem Venetorum apud
CLEMENTEM XI.
Pont. Max.

PRAEFATIO.

CUM multæ, ac variæ rationes ſint, *Maurocene Orator Ampliſſime,* quibus Populi, & Urbes longè aliis præcellere, maximamque inter alias gloriam conſequi poſſunt: tum duæ præcipuè in ampliſſimo & laudis, & dignitatis gradu illas locare conſueverunt, res nempe

à Civibus præclarè bello geſtæ,& Scientiarum decus egregiè, atque cum utilitate publicâ ab iiſdem conſecutum. Hinc de Patriâ præſtantiſſimorum Virorum inter plurimos populos contentio, ac pugna orta fuit ſæpe numero: Et humilis ignotarum Urbium conditio unius Civis amplitudine, nobilitatis, & gloriæ ſplendorem ſibi comparavit. Quæ cum ita ſe habeant, quantum aliis præeſſe ſummo jure debet Itala Tellus armis, & litteris florentiſſima, cujuſque ingentem famam felicitate, ac virtute ſuorum partam, univerſæ Terrarum Orbis Civitates æquare nunquam, aut minuere potuerunt. Atque, ut de Viris litterarum gloriâ claris aliqua dicamus, potiſſimum

qui noſtris temporibus de re medicâ, & philoſophicâ ſcripſere; cuinam compertum non eſt ingeniū Bernardini Teleſii, & M. Aurelii Severini, veræ Philoſophiæ, Medicinæ, atque Chirurgiæ Reſtauratorum? Cui non conſtant exercitationes, arduique labores Mercurialis, Martiani, Ficini, Benevenuti, Patritii, aliorumque optimis, diſciplinis eruditorum pro Platonis, Pithagoreorumque ſententiis in priſtinum reſtituendis? Et quod primum eſt, neminem latent inventa Galilei Philoſophorum ætatis noſtræ Principis; qui ut veterem in litteris Italiæ gloriam tueretur, & confirmaret, res Mathematicas, Aſtronomiam potiſſimum, & Mechanicen exornando, phi-

loſophandi methodum illam Græcorum,qui Philoſophiam cum Mathematicis conjunxerunt diſciplinis, primus omnium revocavit, aliiſque facem præbuit inveſtigandi interiores naturæ latebras, atque omne Immenſum mente, & animo peragrandi. Ut modò prætercam Cavalerium, Torricellium, & qui ætate noſtrâ floruere Borellum, Malpighium, Redium, Bellinum, alioſque, quorum ope Phyſices ſcientia, & Ars medica novis inventis fuit exornata. Quare cum ea ad mentem revoco, quæ in homine, vel aliis corporibus comperta ſunt; facilè in eam adducor ſententiam, Italos nempè magnâ ex parte illa propriis ingenii viribus adinveniſſe, atque illuſtraſſe. Etenim,

rim, ut de uno tantum loquar; Sanguinis tranſitum ex dextro cordis ventriculo in ſiniſtrum per pulmones, ducentis penè ab hinc annis primùm aperuit Realdus Colum-bus immortalis famæ in Romano Archilycæo Anatomicus, primuſq; circulum ſanguinis ſubindicavit; quanquam nonnulli Cæſalpino, & alii Sarpio id adſcribant. Huic rei accedunt quamplurima elapſo ſæculo detecta ingenio, & ſedulitate Virorum illuſtrium Bartholomæi Euſtachii in Archilycæo noſtro olim Anatomici præſtantiſſimi, Falloppii, Acquapendentis, aliorumque, quæ animus hîc non eſt recenſere.

Verum meo judicio majorem fortaſſe gloriam, atque

famam ſibi, & Italiæ compa-
ravit Sanctorius Sanctorius Ju-
ſtinopolitanus, qui mirum, &
inauditum in re medica philo-
ſophandi modum inferens ętate illâ incultâ; corporis motus
ad Trutinę pondus metitus eſt,
& definivit. Hic quoniam ſci-
tè callebat hominum vitam
curriculum eſſe, atque peren-
nem fluxum materiei, varias
ex Pithagoræ mente formas
ſubeuntis; rem voluit experi-
mento comprobare, inſenſibi-
lemque tranſpirationem ad
Trutinam perpendi poſſe pri-
mus omnium animadvertit;
& exindè veras morborum
origines, ac certa ſalubris, &
inſalubris vitæ principia ma-
gnà cum hominum utilitate
determinavit. Ortus eſt anno
circiter 1560. Juſtinopoli in
po-

poſtremâ Italiæ Provinciâ, ad inclyta Adriaci maris littora, nobili Urbe, Viriſque illuſtribus clarà: inter quos ea jure meritò recenſet Andream, Grçcis in litteris peritiſſimum, qui Homerum, Theocritum, Ariſtophanem in latinum convertit ſermonem; & Mutium, qui Ochinum, Vergerium, Centuriatores, alioſque heterodoxos oppugnavit, atq; contrivit. Sanctorio autem, inter tot laudes, quibus præfulget, hæc una ſufficeret, natum eſſe ſub feliciſſimâ Venetorum ditione, qui nempè Terrâ, marique, belli, atque pacis temporibus ſummos inter Principes clari, rationem Libertatis, & Imperii ita ſedulò cuſtodiunt, ut animorum magnitudine, & liberalium artium patro-

trocinio, Athenienſem ſimul, & Romanam Reſpublicas Civium virtute exæquatas, Imperii diuturnitate ſuperaverint. Nec laudum poſtrema fuerit Autorem noſtrum floruiſſe Patavii in Archilycæo inter cætera celeberrimo, ubi medicam artem magnà cum ſui nominis celebritate, & Auditorum frequentià docuit, atque immortalem Statices librum exaravit. Hunc ego cum ſæpè Medicinæ Tyronibus ex Cathedra commendaverim hoc anno; cumque illum diligenter quæſierint, nec datum fuerit invenire: forte venit ad me Bibliopola Romanus, plurium Doctorum Virorum, qui Sanctorium deſiderabant petitionibus laceſſitus, meque rogavit, ut ejus

Sta-

Staticæ, quam Typis committere cupiebat aliquid ex meo ſyſtemate de Solidis, ſive de fibrâ motrice, & morboſâ adjungerem, noviſque notationibus exornarem, quibus poſſet hęc nova editio reliquis elegantior prodire, & locupletior. Ad quod obeundum muneris, cum imparem me agnoſcerem, tum ob ingenii tenuitatem, tùm ob incredibiles, quibus diſtringor, occupationes, diù renui, donec Bibliopolæ precibus, & medicinæ Tyronum Romani Archilycęi motus, ac tandem victus, paucorum dierum intervallo horiſque pomeridianis hoſce Canones de Medicinâ Solidorum deſcribere, & Sanctorii Staticæ, cum quâ ſyſtema noſtrum de Solidis conſenſionem

nem habet non modicam, apponere non repugnavi. Hæc autem omnia cur tuo nomini nuncuparem *Maurocene* ampliſſime, fecit tuorum in me beneficiorum jucunda recordatio; quæ quanta ſint, & quam ſingularis tua erga me benevolentia,& voluntas,cum de me honorificè loquaris, & ſentias, nemini ferè ignotum eſt. Quamobrem, ut cunctis itidem innoteſcat,non apud ingratum, atque immemorem beneficia tua eſſe locata, publico hoc monimento tibi gratias agendas eſſe exiſtimavi. Debuiſſem, ut fieri in ſimilibus aſſolet, tuas in laudes excurrere, ſed quis ego qui tantam provinciam aggredi valeam? Quippe nos in te non illud ſuſpicimus tantum clariſ-

ſimum trium Reginarum Maurocenarum decus, & celeberrimam tot Avorum gloriam ubique terrarum illuſtrem. Verùm quæ propria tua laus eſt ſummam civilibus in rebus prudentiam, pulcherrimis ſcientiarum ſtudiis admixtam. Gravitatem præterea tantæ comitati, atque humanitati conjunctam; miram in arduis quibuſcumque dexteritatem, ingenium ad omnia felix, integritatem quoque, munificentiam, cæteraſque ſingulares animi tui dotes, quibus omnium ſententià non familiæ tuæ tantùm, ſed Perpetuæ Venetorum Reipublicæ ſplendorem & decus addis; factus Noſtrorum amor, deliciæ Bonorum omnium. Sed tuas nunc laudes aliis relinquo, quibus

bus meliores dicendi ſuppetunt vires : Meis & ego aliquando ſcriptis, ſi potero, latè, & peramanter dicturus. Interim ut hæc tibi noſtra ex aliquali ſigno voluntas comperta ſit; præclaram edo ſub tuo nomine Sanctorii Staticen, cum noſtris de medicinâ Solidorum Theorematis; quæ, me tacente, omnes apud ætates loquentur, quid de te ſenſerim, & quanti te exiſtimaverim, ac ſuprà cunctos ævi noſtri Viros coluerim. Neque hæc velim dicta putes à me, dum mihi tecum eſt Oratio: nam quid te abſente, & nondum tibi notus de te dicerem, teſtem habeo præ cæteris Juſtum Fontaninum Virum eruditione præclarum, tibique ſatis probatum, qui tunc quo-

que

que me audiebat; mecumque modo lubens, & ſæpius de te laudando, & prædicando contendit. Accipe igitur optime *Maurocene* eâ, qua omnium tibi corda devincis, humanitate, hoc Sanctoriani, noſtrique libelli munus, cui ſi locum tribues eos inter libros, qui tuis ab oculis abeſſe non ſolent, vigebit apud te aliqua noſtri memoria; quoties illos circumſpicies, toties animo tibi occurram: tacitus ſæpe tecum loquar, meque de tuis eſſe familiaribus unum, de iis maximè, qui tuo honori ſerviunt, exiſtimabis. Vale decus Italiæ, & inclytæ Venetorum Reipublicæ. Romæ prid. Nonas Quintiles 1704.

BIBLIOPOLA ROMANUS LECTORI.

Prodit tandem in lucem publicis deſiderata votis Sanctorii Statice; & quod jucundius eſt, cùm illuſtris Baglivi noſtri de Medicina Solidorum ad rectum Statices uſum Theorematis. Gratiam habebis, Lector, celebri Baglivo, quòd typis Romanis lucem videat Sanctorius. Cùm etenim ipſi mentem meam de illo recudendo aperuiſſem, pro ea qua præditus eſt humanitate, ac in rebus medicis ſolertia non vulgari ſtatim laudavit conſilium, monuitque ut nè vel minimum temporis perdam in inchoanda re, atque ad finem quamcitò perducenda. Imò ut locupletior cudatur Libel-

lus

lus, precibus meis motus, notationes quaſdam ex ſyſtemate ſuo de Medicina Solidorum (quod undique per Europam ſub titulo Fibræ motricis, & morboſæ magno excipitur cum applauſu, undique de novo recuditur, & Anglica nuper lingua vulgatum eſt Londini) brevi dierum curſu, horiſque ſuccіſivis conſcripſit, & ſub titulo Canonum de Medicina Solidorum mihi tradidit humaniter, ac benignè.

Erat tantoperè quæſitus Sanctorius, ut multi qui Libellum plura jam in idiomata converſum, & plurièѕ editum habere non poterant, manu propria excriberent, ſanitatis gratia perpetuò ſecum laturi. Amice Lector, cujuſcumque ætatis, ſexus, conditioniſque ſis, jam meo ſatisfeci muneri in recudenda tibi Sanctoriana Statice.

Tuum

Tuum nunc erit eandem præ manibus ſemper habere, ejuſdemque obtemperare præceptionibus, ſi cupis ſanus eſſe, atque longævus ſuper terram. Vale. In Circo Agonali Kalendis Sextilibus 1704.

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον, καὶ
Ὑπέρτατον Πρύτανιν

ΙΩΑΝΝΗΝ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΝ
τὸν ΜΑΥΡΟΚΕΝΟΝ

Ὑπὲρ τῆς Γαληνοτάτης τῶν Ἐνετῶν
Ἀριστοκρατείας Πρέσβυν
Διαπρεπέστατον

Παρὰ τῷ Ἁγιωτάτῳ τῆς Ῥώμης
Θρόνῳ.

Ἡρώων Γενέθλη, Βασιλήϊα Λέ-
κτρα λαχοῦσα,
Εὖγμα Κλυτοῦ σπάνιον Μαυρο-
κένοιο Δόμου.
Συγκλήτου ΦΡΑΓΚΙΣΚΕ Μέγα
Κλέος Ἐινετιάων,
Οὗ Μεγάλην Ψυχὴν Ἐπτά-
λοφος θεάει·
Εἴτι Ἀκιστορίης Πολυίστωρ γρά-
ψε ΒΑΓΑΓΤΟΣ
Τέχνης, Σοί τε φέρει, δέ-
χνυσο προφρονέως.

Ἔπρε-

Ἔφερε Σοὶ τὸ Πόνημα, ἐπεὶ
Σαγκτώριος Ἀρχῇ
Εἰκ Ἐνετῶν πεὶν ἔφυ, κἄτ' ἐδίδασκεν ἴδρις:
Ἔγρεται ἐν Πατάβῳ συνεχῶς Τεὺ
Ἀγλαὸν Ἄλσος
Φιλιάτροις Μελέτη, ἀσθενέεσσιν
Ἄκος:
Ἤιθεον Πατάβῳ ΒΑΓΛΙΤΟΝ,
νῦν Δεδαῶτα
Ῥώμη Γυμνασίω, καὶ Ἰατῆρα
Τίει.
Ἔξοχος ἐν Ἀρετῇ Τόσσης Ὑπεράξιος εἴη
Προστασίης, Κόσμῳ ἦ μάλα λαμπετόοι.

Ὁ τῶν ἀρχομένων, καὶ τῶν οἰκετῶν ταπεινότατος
Νικόλαος Βεθύλιος.

IDEM EPIGRAMMA
Græcum Latino Carmine ſic redditum:

AD

ILL.um, ET EXCELL.um SENATOREM

JO: FRANCISCUM MAUROCENUM

Pro Sereniſs. VENETORUM REPUBLICÆ
Oratorem Præſtantiſſimum
Apud Sanctam Apoſtolicam Sedem.

HEroum Soboles, Regales nacta Maritos, *a*
Et MAUROCENAE Gloria rara Domûs;
O' FRANCISCE Decus Venetûm, & Spes Magna Senatûs,
Cujus Grandem Animam Romulei celebrant:
Quidquid Apollineâ Sapiens BAGLIVUS in Arte
Scripſit, fertque Tibi, ſuſcipe Fronte hilari.
Ad Te ſpectat Opus; ſeu quòd Sanctorius Ortus, *b*
Inde

Inde Docens Venetâ ſub Ditione fuit:
Seu quòd ſępè Tuo Patavj *Conſurgit* in Horto c
Philiatris ſtudium, grata medela malis:
Seu quòd Baglivum, Sanantem unâque Docentem
Quem nunc Roma fovet, Patavium docuit.
Eximia hinc Virtus Tanto ſit Digna Patrono;
Auſpiciiſq; Tuis Clarior Orbe micet.

Subditorum, & Seruorum humillimus
Nicolaus Bubulius.

---

a *Thomaſina Maurocena Uxor Stephani Hungar. Regis anno 1278.*
Conſtantia Maurocena Uxor *Uladislai IV. Serviæ Regis anno 1367.*
b *Sanctorius Sanctorius Juſtinopolitanus Medicus prçclariſſimus, in Patavino Lycæo Primarius Profeſſor anno 1614.*
c *Celeberrimus Hortus Maurocenus, exoticis plantis, & peregrinis floribus inſignis, in cujus Ædium facie ſtabat ab antiquo, ut etiamnum manet, CONSURGET Epigraphe, ab Antonio Çaramanæo poeticè deſcriptus anno 1700.*

GEORGII BAGLIVI

CANONES
DE
MEDICINA SOLIDORUM

Ad rectum Statices uſum.

CANON I.

STATICEN corporis habere ſine Statice mentis ad benè medendum, benèque vivendum eſt inutile. Æquilibrium inter mentem, & corpus à Medico inveniundum: mentis per Staticen Philoſophiæ moralis; corporis per San-

Sanctorii Staticen. Quippe in horum æquilibrio ſanitas, & vita.

II.

Animi motiones, corporis motus variè afficiunt, & mutant in melius, vel deterius: ut nobis magnus, Teſtis eſt Sanctorius. Quare qui Staticen motionum animi per moralis Philoſophiæ Canones ad Staticen motuum corporis Sanctorianam dirrigere, atque accommodare non noverit, diu, & ſalubriter vivere non noverit.

III.

Qui mente agit ſupra vires corporis, ægrotat corpore: animoque ob moleſtam morboſi corporis diuturnitatem indignato, animo tandem ægrotabit: Hinc melancholici, maniaci, impatientes, iracundi, ſimilibuſque animi affectionibus laborantes evadunt, qui ſupra vires, temperiemque corporis, animum nimis abſtrahunt cogitatione. At verum etiam eſt, mentem affectus corporis per Staticen.

ticen moralis Philoſophiæ corrigere, atque moderari poſſe, ſi velit, & ſciverit. Quanta autem ſit poteſtas, & vis animi motuum, in perſpiratione variè turbandà, ex ſequentibus Sanctorii aphoriſmis certò conſtabit.

Duo ſunt exercitia, alterum corporis, & alterum animi, corporis evacuat ſenſibilia excrementa; animi inſenſibilia magis, & præcipuè cordis, & cerebri, ubi ſedet animus; lib.5. aph.14.

Nimia animi quies magis prohibet tranſpirationem, quam nimia corporis; lib.5. aph.15.

Exercitium animi, & corporis violentum reddit corpora levioris ponderis, efficit velocem ſenectutem, & mortem præmaturam minatur: citius enim ex Philoſopho moriuntur exercitati, quam non exercitati; l.c. aph.19.

IV.

Mirantur multi Medicos intemperatè vivere, tamen ſanè vivere.

Staticen Sanctorii in uſum ſex rerum nonnaturalium quotidie adhibent, & ſanè vivunt. Quæ artis arcana in inſanum pandere vulgus, nefas eſt: nam Medicis hodiè minor quam par eſt reverentia, & minora meritis præmia. Quod ad me attinet, certè ſemper:

Odi profanum vulgus, & arceo.

V.

Sicuti conſervatio ſanitatis inſtituitur detractione eorum, quæ exuberant; & eorum additione, quæ deficiunt, habita cognitione per Staticen occulti perſpirabilis uniuſcujuſque. Ita & morborum curatio per eaſdem dirigetur regulas, ſive de proximis, ſive de prochatarticis eorundem cauſis diſſeratur.

VI.

Mirantur multi ſobrios, & temperatos homines, nec diu cæteris vivere, nec ſalubriter, imò ſepè vità tolli de repente. Sanctorii

Stati-

Staticen ignorant, nec ſalutis navim in continuà ſex rerum nonnaturalium tempeſtate poſitam per ſolida ejuſdem præcepta regunt optimè, ac ducunt; hinc mors præpropera, vel inſalubris vita. Quod Medicis tam facile non contingit, quia Statices ſunt periti.

VII.

Fallitur ignarum vulgus, ſi credit æſtate morbos vehementius lædere, atque vagari frequentius ob nimiam in æſu fructuum intemperantiam: ægrotant potius homines, quia inſenſibilem tranſpirationem æſtate copioſiorem aurà frigidà, diu vel noctu incautè ſumptà repente deprimunt, atque coercent: hinc ſtatim febres, catharri, tuſſes, diarrheæ, aliique per æſtatem morbi: Quod vulgus ignarum, & Medici rudes cauſis longè remotis tribuunt, quia Statices imperiti.

VIII.

Notitia ſolidorum variè oſcil-

lantium, & liquidorum vario motu currentium per corpus animatum, ad doctrinam Statices ritè percipiendam maximè conferunt.

IX.

Si Sanctorio doctrina circulationis nota fuiſſet, quam minori incommodo, ac feliciori auſu Staticen ſuam conſcripſiſſet?

X.

Statice Sanctorii, & circulatio ſanguinis Harvejana ſunt duo poli, quibus univerſa regitur veræ Medicinæ moles, hiſce inventis reſtituta, & confirmata: reliqua potiùs illam exornant, quam augent; præcipuè quando de oraculo naturæ pronunciata non ſunt.

XI.

Qui bene noverit æquilibrium inter ſolida oſcillantia, & liquida currentia, morbos quamplures rectè curare noverit. Quique inſenſibilis tranſpirationis modum, & quantitatem cum aliorum excrementorum flùxu, atque copià ritè

tè comparare, & æquilibrium, proportionemque invenire ſciverit; tutò vel in difficillimis morbis remedia præſcribet.

XII.

Aer Romanus ſua vitriolico-aluminosà naturà noxius eſt ſtomacho, & pulmonibus: pulmones inficit immediato contactu per reſpirationem: Stomachum verò per ſalivam in ipſum ex palatinis, & aliis ex ore glandulis deſtillantem.

XIII.

Ob id Romani præ aliis populis pulmonum, & ſtomachi morbis frequenter, & graviter àfficiuntur. Stomacho ſunt debiles, non benè digerunt, nec nimium voraces ſunt; dentium viſciditate, atque immunditie aeris vitio laborant. Ex iiſque ſic affectis, aut ſtomachi debilitas arguitur hoc in aere familiaris; aut ſi fortis ille ſit, neglecta dentium cura, in ipſorum nitore conſervando, atque tuen-

do. Dentium curam habeto, ut bene digeras, & diu vivas: Laxatis dentibus, laxantur & Chyloſeos Officinæ: hinc mille malorum occaſiones.

XIV.

Qui quotidie ſordidos, viſcidoſque dentes habent, licet eos quotidie abſtergeant; ii ut plurimum ſunt ſtomacho debiles, malè digerunt, ore fœtent; poſt prandium capite dolent, mæſti ſunt, atque debiles: & ſi ſtudiis, atque negotiis eo tempore dent operam, iraſcuntur, impatientes fiunt, capiplenio cum dolore corripiuntur; ad venerem minus proclives ſunt: generaliter enim ſtomacho debiles, venerei non ſunt, imo potius frigidi, & impotentes. Potionibus Cafè, Thè, Cocolatæ, ſimilibuſque liquidis ſtomachum recreantibus, ſtatim veluti in ſe redeunt, & ſanantur, deletà malorum nubeculà, culpà ſtomachi in caput delatà. Frequentiſſimum id eſt in

in negocioſà Urbis vità, ſive aëris, ſive aulicæ vitæ culpà.

XV.

Qui nitidos dentes habent, & ore benè olent, benè etiam Chylum præparant in ventriculo. Exemplo ſint Canes, quorum dentes nitidi, ac elegantes, & voracitas incredibilis, ob præpotentem acidi gaſtrici vim, & ob id optimam chyloſin. O' quantæ ducuntur inde ad morbos benè curandos indicationes?

XVI.

Qui munditiem, & nitorem dentium curæ habent, gingivas obtinent ſolidas, & hac de cauſà incredibilem dentium fortitudinem; quorum robur à gingivarum robore pendet, & firmo iiſdem coalitu. Cadunt enim dentes, relaxatà gingivà, aut eroſà. Laxatur ab immunditie, & inquinatione dentium. Eroditur autem ab acrimoniâ ſalina liquidorum currentium ad contactum.

XVII.

Qui rebus calidis, dulcibuſque nimium utuntur, & acido – acri ſunt temperamento facilè, & ante tempus laxitate dentium afficiuntur. Baccho, Veneri, rebuſque acidis, atque ſalinis nimium indulgentes, quam male dentibus ægrotant, oriſque fœtore. Nitor, & munditia dentium aut ſobrietatis indicium eſt, aut bonæ chyloſeos, aut debitæ in munditia conſervanda diligentiæ.

XVIII.

Animi paſſiones diuturnæ, negotia gravia, curæ moleſtæ, ſtudia poſt paſtum, & vehementes animi contentiones, inquinationem dentium pariunt primò, deinde laxitatem eorundem, cariem, dolorem &c. Dictis de cauſis ſtomachi vis in digeſtione peragenda labefactatur; hujuſque in ſtomacho affectionis indicia per ſaporem linguæ mutatum, ſordidam dentium viſciditatem, gingivarum

rum laxitatem, oriſque fœtorem manifeſtantur. Si vis de digeſtione uniuſcujuſque optimè diſſerere, reſpice dentes. Nitor, & elegantia ipſorum, bonam; inquinatio, & labes malam ſignificant chylificationem. Non negaverim tamen, inquinationem illam ſæpe naſci à neglectà dentium cura: quæ revera à quovis urbano homine poſt ciborum uſum, atque poſt ſomnum negligi non debet; ne culpâ corruptorum, & ſordidorum dentium in malas incidamus digeſtiones: prima enim digeſtio in ore fit, & primum, ac Princeps digeſtionum menſtruum ex opinione noſtra, Saliva eſt; Saliva nobile liquidum potenter ſolvens, & penè dicam anima ſtomachi. Anima digeſtionum.

XIX.

Uſu calidorum, acrium, aromaticorum calli pedum ſummoperè dolent, & exacerbantur: Et quando hi ſine cauſa dolent; ſigni-

ſicant latentem apparatum regnare in liquidis acrium, acutarum, pungentium, ſalinarumque particularum. Regnant autem acria hæc in ſanguine, vel ob uſum antecedentem acrium eſculentorum, & potulentorum; vel ob ſucci nutritii atque ſpirituum in ſanguine inopiam, conſumptionemque, veneris causâ, aut nimiæ exercitationis mentis vel corporis, vel quod frequenter ſuccedit culpâ prohibitæ tranſpirationis. Quod de callorum dolore monui, dicas pariter de dolore dentium repente orto ſine causà. De catharro, ac ſternutatione ob exiguum ſuſceptum frigus, vel auram nocturnam. Hæc nos experientia docet, & continua animadverſio naturæ, atque notatio. Et ſicuti ex naturæ motionibus ars conficitur, ita ex iis, quæ in arte rectè, malève fiunt, conveniens, aut inutilis naturæ motus intelligi poteſt.

XX.

Mors naturalis venit ob ariditatem, exiccationemque ſolidorum; & ſalſedinem, atque vappiditatem liquidorum: ſolidis medetur balneum tepidæ; liquidis verò inſenſibilis tranſpiratio, & cibus boni ſucci ſobriè ſumptus, atque quantum naturæ tenor in ſenectute relaxatus, expoſcit.

XXI.

Via regia eſt à cuti ad alvum, ab alvo ad cutim: mutuæ ſunt & humorum & morborum per eas ſucceſſiones. Torminoſa ventris deſinunt in doloriſica articulorum, & è contra. A veſica ad alvum, ab alvo ad veſicam ſunt pariter ſucceſſiones, commutationeſque; hìc tamen ob vicinitatem; illic verò ob liquidorum omnium generalem quandam, & communem per univerſalia illa filtra deſpumationem. Hinc optimè Hippocrates magnus 6. epid. ſect.3. & alibi: *Alvi laxitas, cutis denſitas:*

cutis raritas, alvi conſtrictio.

XXII.

Qui nimium replentur cibis, ſi poſteà benè dormiant, benèque per ſomnum tranſpirent; non ità facilè ob nimiam repletionem ægrotabunt, ſicuti ægrotarent ſi nõ dormierint, & non trãſpiraverint. Inter cæteros exemplo ſint Medici, quorum vita perpetua eſt militia, mortis imagine perpetuò afflicta: vivunt tamen ſine morbis, quia ſomni, & tranſpirationis curam habent continuam; ſomni ad benè digerendum; tranſpirationis verò ad excrementa digeſtionum benè deſpumanda.

XXIII.

Qui ocioſam, vel negocioſam vitam cum Statice Sanctorii ritè accommodare ſciverit, raro ægrotabit, & ſecurus erit longævitatis: Moleſta quidem hæc medica vita eſt; ſed quantum dulcis. ſancte Deus, & immortalis?

XXIV

Quæ de acido, & alchali, de Archæis, de Nitro-aereo, de acido Pancreatis morborum Domino, ſimilibuſque hypotheſibus garriunt medici, ſunt cognitiones nimis abſtractæ, & generales ad morborum naturam inveſtigandam, & removendam. Quæ verò ex Statice Sanctorianâ liquidorum, excrementorumque: nec non ex æquilibrio ſolida inter, & liquida, aliiſque fibrarum effectibus petuntur; e naturæ libris prodeunt, ejuſdemque oraculo confirmantur.

XXV.

Fruſtra curas chronicos, aut acutos morbos per purgantia, Diaphoretica, Diuretica, aliaque id generis, niſi ſolidorum, & liquidorum naturam ad rectum ordinem reducas. In chronicis fibrarum laxitas in priſtinam reſtituenda ſoliditatem; in acutis verò criſpatura, & ariditas earundem, qui-

quibus liquidorum curſus variè intercipitur, atque turbatur. In utriſque enim liquida promptè current, ſi ſolida ſint intenta, quantum neceſſe eſt. Si tamen culpâ ſui liquidum non currit, eidem tantummodò medendum.

XXVI.

Dogma generale: *Qui male digerunt, male tranſpirant*. Perſpiratio inſenſibilis excrementum eſt tertiæ coctionis. Quare ſi benè non fiat prima coctio in ſtomaco, nec etiam bona erit tertia in partibus: errata enim primæ digeſtionis non corriguntur à ſecundâ, & tertiâ. Duo itaque præ aliis ſunt Medico cognitu neceſſaria, primò accurata methodus curandi febres. Deinde doctrina ſolida de curandis ventriculi, & proximi meſſenterii morbis. Quæ ſi negligantur, vel oſcitanter, aut leviter tractentur, Dî boni quam fœcunda errorum ſoboles inde naſcitur, & peſſimorum morborum periculoſæ naſcuntur ſucceſſiones? Qui

XXVII.

Qui rigidà, & indebità diætà inſulse utuntur, incidunt in morbos, in quos per extremè tenuem victum incidere non poſſe credebant. Stomachus enim plenus, & vacuus æquè minuunt perſpirationem: plenus eam divertit per ciborum corruptionem; vacuus eam trahit oſcillando, ut impleatur: eàdem ratione quà vomitus perſpirationem impedit, aut divertit, trahendo ad interiora perſpirabile. Quis hæc crediderit, niſi Sanctorii Statice nos hæc doceret? Quare æquè noxius eſt nimius cibus, ac extrema diæta; ſed magis hæc, quia partes defraudat debità reſtauratione, in quà conſiſtit vita.

XXVIII.

Perſpectam habere velle mechanicen, quâ agunt medicamenta in curatione morborum, difficile eſt; niſi habeatur notitia Statices Solidorum, & Liquidorum, cognitio-

que

que æquilibrii, virium, & reſiſtentiarum inter ipſa; nam quæ de primis remediorum qualitatibus circumferuntur in Scholis, figmenta ſunt. Vis, & poteſtas remediorum in motu, figura, & pondere ſuorum minimorum reſidet magìs, quàm in pompa qualitatum, & jejuna, atque arida ipſarũ activitate. Quod etiam de rerum generatione, corruptioneque hoc anno 1704. Auditoribus ex Cathedra in hoc Archilyceo dictavimus.

XXIX.

Non benè conveniunt ſimul indicationes irritandi eodem tempore ſolidum, & laxandi liquidum, ut faciunt Scioli Medentes; eodem tempore veſicantia, fricationes, ſinapiſmos, uſtiones candenti ferro, vellicationeſque præſcribendo in ſolidis; & potentia diaphoretica, emetica, aut purgantia in liquidis. Hæ binæ vividæ, atque potentes oſcillationes in utriſque diſponunt rem ad ſtrangulationem

nem, concretionem, ſuppreſſionemque liquidi, morbique incrementum magis, quàm declinationem ejuſdem. Æquilibrium, & proportio intercedere debet inter ſolida ad oſcillandum, & liquida ad undulandum. Utraque eodem tempore in extremo gradu conſiſtere nequeunt ſine vitæ diſcrimine. Dictum id eſto pro apoplexiis, catharris ſuffocativis, ſcirrhis viſcerum, falſa gravidatione, ſive mola uteri convulſiva, interniſque chronicorum morborum circa viſcera concretionibus: in quibus *Dî boni*, quanta, & quàm vehementia intùs, foriſque imprudenter eodem tempore propinant remedia ſcioli Medentes.

XXX.

Quantùm doleo, quando video Medicos violentis, acutiſque Diureticis urinam movere velle in chronicis, aliiſque ex infarctu meſſenterii, obſtructiſque viſceribus, productis morbis; urinam tamen

non

non venire, ſed magis ſupprimi; & ſi venit, ejicitur quod ejici non debet; immò cum ægrotantis incommodo. Cùm ipſe urinam moveam copioſè, in his caſibus (taceo de morbis qui ſedem habent in ſanguinis maſſa, in quibus juvare poterunt Diuretica) non Diureticis, ſed purgantibus, ex pilulis, electuariis, & apozematibus ſolutivis per intervalla datis, & mihi notis. Quod de urina dico, de ſudore quoque, aliisque evacuationibus ſentio. Libertas in curſu liquidorum, debitaque in ſolidis laxitas ad ſecretiones liquidorum neceſſariæ ſunt primò, deinde noxiorum evacuatio. Quique horum ignarus eſt, veram praxeos cognitionem ignorat. Et ſi quis dixerit, credis nè Diureticis Baglive? Credis quantum Medicorum vulgus? Reſpondeam, minimè. Quare non? Reſpondeam, ipſe ſcio, & opportuno tempore aperiam. Et ſi quis obſtinatè crede-

dide-

diderit Diureticis, more quo vulgus Medicorum tumultuariè, & oſcitanter iiſdem credit; & more pecudum, non qua eundum, ſed qùa itur in morbis ea indiſcriminatìm præſcribit, ignorantiæ Medici, pœnas luet miſer ægrotus. *Sapienti pauca.*

XXXI.

Qui Staticen Solidorum oſcillantium, & Liquidorum currentium, vel traditam ab aliis, vel à nobis in libris de Medicina Solidorum, ſive de Fibra Motrice, & Morboſa explicatam poſſidet: ipſam Sanctorii Staticen, atque clavem plurium difficilium morborum naturam reſerandi, tollendique poſſidet. Rectè itaque ſcripſit Divinus Senex lib. de Diebus Judic. n. 1. *Magnam artis partem eſſe arbitror de his, quæ rectè ſcripta ſunt, poſſe conſiderationem facere, ac judicare; qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multùm falli poſſe.*

Quid

XXXII.

Quid confert populares quaſpam, & vanas inſani vulgus regulas ad vivendum ſalubriter tenere, atque adamuſsim obſervare? uti eſt aquam bibere magis, quàm vinum poſt ficus. Ficus nominare calidos, melones frigidos. Lactucam, & id generis olera aceto, & oleo condita in fine potiùs, quàm inter initia paſtus edere; ſimileſque nugas memoriâ tenere. Si ſolida immortal s Statices præcepta per ſex rerum nonnaturalium examen demonſtrata, & confirmata rectè non teneas? Illa ſunt figmenta vulgus delirantis, verbaque otioſorum Senum ad imperitos Juvenes; hæc autem naturæ docentis oracula, ſuorumque librorum perpetui characteres.

XXXIII.

Æſtate ſudore madere, & auram frigidam captare, peſtis eſt. Manàut vi caloris æſti vi copioſa ad cutim effluvia, & omnia liqui-

da

da ad ipſam undulant cum impetu: aura frigida ſuperveniente, ſiſtuntur, & ad interiora reflectuntur; hujuſque perpetui refluxus causâ ſtatim veniunt febres, aut catharri, laſſitudines, diarrheæ, eryſipelata, & mille morbi graves, qui per æſtatem vagantur. Præterea qui æſtate nimiùm ardent propter calorem externum, vel minùs, aut impatienter calorem æſtivum ferunt: aut plenitudine humorum laborant, aut calido præditi ſunt temperamento: qui verò temperatè ſe habent, & calorem ferunt, contrariam prædictis naturam obtinent, & contrariam ad morbos diſpoſitionem.

XXXIV.

Æſtate fructuum æſus, & tuendæ inſenſibilis tranſpirationis neglecta cura, ſunt cauſa malorum: ſed major peſtis ab inſenſibili tranſpiratione ſuppreſſa per auram frigidam noctu diuque captatam. Quod profanum vulgus, Ganeones

nes, & inſipidulæ mulierculæ credere vix poſſunt; credent tamen cùm ſentient morbi flagellum.

XXXV.

Qui ſunt valetudinarii, ſanitate infelices, aſthmatici, & naturâ debiles ob morbum, æſtate beneficio copioſioris tranſpirationis, ſalubriùs vivunt: hyeme verò vix incipiente ſtatim ægrotant tranſpiratione cohibita. Hyeme ad præſervandum, præter ſobrietatem, tenuitatemque victus, purgationes mediocres per intervalla juvabunt, æſtatiſque tranſpirationem compenſabunt. Hac etiam de cauſa ſcabies, morbique cutis quamplurimi circa ſolſtitia hyemis incipiunt, aut vigent.

XXXVI.

Si autumno vigeat apparatus calidorum, ſalinorum, & acrium humorum; deinde ſupervenit hyems frigida; & nimium aquilonaris; hyeme, vel circa ver vagabuntur morbi pectoris acuti, ſcabies, ophtal-

ophtalmiæ, febriculæ catharroſæ, ſimileſque, vel alii affectus, citiùs, aut tardiùs, prout æger complexione validus erit, aut debilis, magìs, minùſve ſobrius, & viſceris alicujus intemperie affectus, vel non.

XXXVII.

Qui ſobriè non vivunt, cibiſque mali ſucci nimiùm utuntur, debitamque ſalutis curam quotidie non adhibent, ac deniquæ liberæ, & copioſæ tranſpirationis beneficium non obtinent ob cutim naturaliter nimis denſum, nec facilem ad ſudandum: ſi morbis corripiantur, vel lethaliter ægrotant, vel chronicè. Imbibitâ namque maſsâ ſanguinis loco boni chyli vitioſis excrementis, hoc ipſo apparatus naſcitur funeſtorum malorum: quique Medicorum id non benè norunt, non benè mederi norunt. Quàm difficile eſt, & moleſtum mederi hominibus intemperatè viventibus: quàm gravibus, diriſq;

malis,

malis, dum ægrotant, corripiuntur. Quantùm timeo in ipſorum curatione, & quàm libenter curam ipſorum non ſuſciperem.

XXXVIII.

Coctio humorum in laxitate debita ſolidorum, & liquidorum conſiſtit: cruditas verò in contractione, ac veluti confuſione ſtrangulationeque eorundem. Teſtis horum eſt dira pleuritis; crudelis colica, febris nimiùm ardens. Si ſolida in his ad laxitatem non venerint, & liquida ad lenitatem, ac velutì laxitatem deſpumationis; nunquam benè ſpera. In magno humorum apparatu ſemper time; nam ægri moriuntur inopinatè, licèt exiguis, ac velutì benignis febribus laborent. Horum exempla ſcripta ſunt à me quamplurima.

XXXIX.

Quantùm exardeo, cùm video Medicos indicationes omnes ad corrigendam in morbis, & dulcificandam, ut ajunt, peccantem ma-

materiam dirigere; at de correcto humore foris eliminando nũquam cogitare. Quo præcepto ſpreto, aut neglecto, morbi omnes peſſima veniunt ſucceſſione; quos poſt longum uſum alchaliuin, teſtaceorumque, nec non chin:chin:, cui credulum Medicorum vulgus nimiùm confidit, non adhibitis per intervalla purgationibus, culpâ methodi, non naturæ oriri videmus.

XL.

In liquidis animati corporis maniſeſtè obſervatur Mechanice chimica digeſtionum, coctionum, fermentationum, deſpumationum, exaltationum, præcipitationum. In ſolidis autem Mechanice cunei, vectis, elateris, funependuli, projectionum, reſiſtentiæ, & oſcillationis. In utriſque verò ſimul junctis certò patent regulæ æquilibrii, proportionis, centri gravitatis, reſiſtentiarum, preſſionum, projectionum; quæ ſingula ad mor-

bos per Sanctorii Staticen, perque Medicinam Solidorum fibræ motricis, & morboſæ curandos, & explicandos quàm bellè accommodentur, eſt incredibile: immò ſi vera fateamur, utilius certè quàm per vulgariũ figmenta hypotheſeon de Cardimelecho, de Archæo, de acido, & alchali, & de mille Chymiſtarum hypotheſibus, quibus tantoperè triumphant, & gloriantur vulgares Medici. Dî boni, quàm remota eſt morborum natura ab hiſce nugis!

XLI.

Æquilibrium ſolidorum, & liquidorum, diviſio fibrarum in ſyſtema carnearum, & membranearum; vis, origo, effectus, oſcillatio, & Mechanice ſolidorum corporis animati; de quibus, pluribus ab hinc annis in Theatro Anatomico Romano, & ex Cathedra in Archilycæo diſputavi primus, & tandem ſub titulo Fibræ motricis, & morboſæ, in praxi

noſtra novē ante annos edit a promiſſę, publici juris feci, ad aſſequēdam Sanctorii Staticen, & reconditas morborū indicationes eruendas præ aliis hypotheſibus utiliores, clarioreſque videntur. Et ſi noſtrâs homuncio Medicus garrire non deſinat, quæ garrit, quæque nos ſcimus, ac de quibus ipſum in literis ad Pariſienſes monuimus, reſponſiones noſtras cum caſtigationibus debitis habebit quamcitiſſimè, & acerrimè.

XLII.

Primarum digeſtionum excrementa per alvum ducuntur, ſecundarum per urinas, ultimarum per inſenſibilem tranſpirationem. Inter has admirabilis eſt proportio, & æquilibrium; dum altera ex egeſtionibus, vel ſupprimitur, vel minuitur, copioſiori fluxu alterius debet compenſari. Quod ſi non fiat, mutato, turbatoque æquilibrio, morbi veniunt: hinc arcanæ fluunt, ac veræ ad morbo-

rum originem inveſtigandam, curandamque indicationes.

XLIII.

Optimè dixit Hippocrates magnus lib. de Diebus Judicat. n. 1. *Plerumque hominis natura Univerſi poteſtatem non ſuperat.* Quod verè dictum eſt ab illuſtri Medicinæ Dictatore; quia reverà vivit homo in aere elaſtico, ponderoſo, reſiſtentiarum, & impetus capace; influxibusque caloris, & frigoris, ſimiliumque qualitatum ſingulis momentis obnoxio; & ob id difficile eſt ei in tam vario aereo liquido, vitam ſine labe ducere, ejuſdemque ſuperare poteſtatem, niſi ſummam adhibeat diligentiam uſu Statices Sanctorianæ inſenſibilem ponderandi tranſpirationem, eandemque ad tam perennes, & inæquales aeris mutationes ita accommodandi; nè aut nimiùm, cohibita morbos pariat, aut nimiùm ſoluta, vires ſolvat, vitamque; morboſque gignat prioribus con-

contrarios, Sæpè verò occultos, graves, malignos, & quorum aliquando ignoramus naturam, quia ab occulto aeris influxu pendent; & de epidemicis malis vera hæc magìs ſunt, quàm de vulgaribus, & frequenter vagantibus. Quod dico contra vulgus inſanum, qui perpetuò hæc garrit contra Medicos. Febris maligna fuit, Medicus eam non cognovit, & æger mortuus eſt. Hæc eſt quotidiana per Urbem fabula, dum ægri moriuntur. O vulgus ſtultiſſimum! Ecquid tu Judex eſſe poteris in quæſtionibus, & oraculis artis, quam non poſſides? Ecqüid credis dari has febres malignas ab Orbe Lunæ in haſce terras depulſas? Falleris. Nam iſtæ malignitates febriles ex occultis Scholarum qualitatibus petitæ non dantur: ſed Philoſophiâ chymico-mechanicâ experimentali teſte ex manifeſtis acidi coagulantis, & acris diſſolventis, aut inflammatorii qualita-

tibus, vel potiùs ſubſtantiis deducuntur: quo ex fonte omnium origo malignarum. Ac proindè in fictis hiſce malignitatibus febrium, ac malorum, de quibus garrit vulgus, reſpiciendum magis eſſe ad cauſam febris, quàm ad febrim ipſam certò crediderim.

XLIV.

Quid juvat eruditionum pompam? Quid elegantia ſermonis, & fucus? Quid lunatica methodus curandi morbos per ſecreta Ciniflonum ab Orbe ſtellato, & ab Orbe Solis petita? Quid inanis plurium ſcientiarum, atque linguarum oſtentatio in Medico? Si perſpectam non habet arcanam, reconditamque vim motuum ſolidorum, & liquidorum, æquilibrium inter ipſa; unde origo vitæ ſalubris, & inſalubris; nec non fundamentum Statices Sanctorianæ? Quàm multi ab hoc ſecuro verę praxeos portu diſtant adhuc, & in tempeſtoſo errorum, falſa-

rum-

rumque hypotheſeon pelago jactantur miſerrimè, magno ægrotantium detrimento. Prudenti pauca.

XLV.

Coctio in morbis non tantùm conſiſtit in deſpumatione morboſę materiei, ejuſdemque à bonis liquidis ſeparatione; verùm etiam in debita laxitate canalium, & fibrarum oſcillantium, ſi morbi ſint acuti; ſi autem chronici in tono earundem naturali, & intentione elateris debita. In acutis namque criſpatura, & potens oſcillatio viget in ſolidis; in chronicis verò laxitas, & atonia. Sæpè hujuſmodi laxitas, & atonia morboſa deſinit in tabem viſcerum, ſive hectico-cachecticam eorum intemperiem; culpâ ſolidi magìs, quam liquidi. O' quàm reconditę ſunt, & occultæ hujuſmodi viſcerum tabes! O' quàm pauci Medici eas dignoſcunt, & quàm pauci curare ſciunt. Diuturnæ hypocon-

driorum, ſcorbutorum, hyſteriarum, morborumque meſſenterii affectiones in eas deſinunt, emortuo in fibris ob morborum diuturnitatem elatere, & æquali robore; hinc macies, febriculæ purulentæ, laſſitudines, ſincopes frequentes, inappetentiæ, tandem ſoluto naturæ tenore mortes veniunt. De tabe viſcerũ peculiari diſſertatione tractabimus quamprimùm. Qui hęc neglexerit, veros indicationum fontes neglexerit.

XLVI.

Ex Statices Sanctorianis experimentis vomitus ſummoperè impedit tranſpirationem, quia retrahit ad interiora tranſpirabile: ſi facit id potens oſcillatio fibrarum ſtomachicharum per vomitum, evacuando foris materiam: quantò magìs idem efficiet oſcillatio vehemens, vel inflammatoria, vel dolorifica aliorum viſcerum cum febre, vel ſine ea, ad quas oſcillationes non ſuccedunt evacuatio-

nes

nes materiei, ut in vomitu! Imò à corporis habitu retractis ad interiora liquidis, & ad oſcillantem locum vim facientibus, concreſcunt ibidem, ardent, æſtuant, atque ad tumores, ſcirrhos, inflammationeſque diſponunt ægrotantem. Ars tamen ab affectis in oſcillatione locis, evacuando divertere poteſt materiem per veſicantia, cauteria, ſinapiſmos, ſcarificationes, & ſtimulos omnis generis; quæ quidem non ſunt Galeniſtarum figmenta, aut ſomnia, ut Helmontiſtæ arbitrantur; ſed naturæ docentis, ac præmonentis oracula, & voces.

XLVII.

Prǫter externum frigus duo ſunt quæ præ cæteris tranſpirationem turbant, & ad interiora retrahunt: unda liquidorum velociter currentium, & unda ſolidorum fortiter oſcillantium versùs aliquam partem; proinde diarrheæ, dolores interni, morbi interni diuturni

vehementer, & nimiùm diſtrahunt perſpirationem; imò etiam omne id quod æquilibrium turbat inter fluxum, & refluxum liquidorum, & inter ſolidum oſcillans, ac liquidum currens.

XLVIII.

In hoc te exerceto, ut cognoſcas in morbis an æquilibrium mutatum inter ſolidum oſcillans, & liquidum currens, ſit culpâ liquidi, aut ſolidi, vel utriuſque ſimul. An æquilibrium mutatum in ordinem redigendum ſit per remedia externa, fricationes nempe, balnea, unctiones, uſtiones, exercitationes, muſicen, navigationem, venationem, tripudiationem, peregrinationem, amicorum ſuavem, & gratam converſationem; perpetua ruris, ſive campeſtris, atque montani aeris oblectamenta; diuturnam equitationem; perpetuam cum Ruſticis terram arantibus conſuetudinem ad reſpirandum nobile nitrum, è Telluris magnæ matris viſce-

viſceribus vomere ruptis recenter exhalans, ſtimulantia univerſalia, vel particularia; an verò per remedia interna, an per utraque ſimul. Quæ qui rectè tenet, veras morborum quamplurium indicationes curativas poſſidet. Aliter minimè.

XLIX.

Diſcrimen eſt inter Leges Staticas ſolidorum, & liquidorum pro vario diſcrimine morborum; ſtatim ac ęgrotat homo, tenor Legum Staticarum turbatur ſtatim, atque mutatur, & varia ſors naſcitur, tam in perſpiratione inſenſibili, quàm in excrementis aliorum filtrorum. In chronicis ſolida, & liquida undulant, & oſcillant ad viſcus, in quo vis eſt, & anima morbi; nam ferè ſemper in chronicis organi læſio adeſt, & ſi non eſt, diuturnitate mali tandem ſuccedit. In acutis, quoniam oſcillatio ſolidorum, & undulatio liquidorum eſt vehemens, & univerſalis; prout altera ex hiſce ſuperave-

rit alteram; varia pariter naſcitur conditio inter Leges Staticas ſecernendorum tam ſenſibilium, quàm inſenſibilium; & hinc ex acutis, alii ſolvuntur per criſin excrementorum graviorum per alvum, alii minùs gravium per urinam; alii denique tenuium, ac volatilium, per inſenſibilem tranſpirationem.

L.

Quantum doleo magne Hippocrates, tuque conditor artis inclyte Eſculapi: cum video Medicos ſtatim ac obſervant mulierculas menſtruorum corripi ſuppreſſione; & inde ventre intumeſcere, ac ad molam ventoſam uteri, ſive hydropem ſiccum ejuſdem, ſive vulgò falſam graviditatem pervenire: ſtatim inſtitutâ pluries maleſanâ, & à nobis minus probatâ ſanguinis miſſione, eiſdē diû præſcribere amara, calida, aperientia, mirrhata, caſtoreata, & alia id generis, quæ ſanguinis menſtruum fluxum promoveant: donec tandem

dem augeſcente magis, quam declinante malo, res deſinat in cancros, ſcirrhos, aliaque difficilia uteri mala. Doleo quidem, nam hæc adhibent indiſcriminatim in omnibus mulierculis, & omnibus penè ipſarum morbis: Nullo antè facto examine, an iracunda ſit mulier, an placidis prædita moribus; an arida, ſiccaque, an verò mollis, & ſucciplena; an morbis animi laboret, nec ne: Quinam ſit elater in ſolidis, quæ acrimonia in liquidis, quod æquilibrium in utriſque: Quo facto examine à nobis, eiſque curatis more, quo hydropes ſiccos ventris curare ſolemus per emollientia, criſpaturam mulcentia, indignationem liquidorum lenientia, aliaque nobis nota, & uſu probata; & ventrem detumeſcere, & menſtrua fluere videmus, & ſtupentibus Adſtantibus ſanitatem recuperare. Felicem Medicum qui reconditas morborum ſucceſſiones noverit,

& Aba-

& Abacedarium naturæ per analogiſmum loquentis optimè didicerit. Qui hæc non habet, non credat ſe clavem habere curandorum morborum.

LI.

Libera tranſpiratio debilem facit corporis conſtitutionem, ſed ſalubritate compenſatur: Difficilior contra robuſtiorem naturam, ſed ad morbos procliviorem. Hæc omnia complexus eſt medicinæ Dictator Hippocrates his aureis verbis lib. de morbis: *Quibus corpus probè tranſpirat, ii imbecilliores, & ſalubriores exiſtunt, promptèque ad ſanitatem reſtituuntur. Quibus corpus malè tranſpirat, ii priuſquam ægrotent robuſtiores, cum verò in morbos inciderint, difficilius reſtituantur.* Miror ſane quomodo Sanctorius hanc duplicem de tranſpiratione ſententiam neque citarit, neque ſe vidiſſe ſaltem aſſerverit. Vel cum idem divinus Senex ait 6. epid. ſect. 3. *Cu-*

tis

tis raritas alui conſtipationem efficit, cutis coarctatio carnium auctionem; ventris torpor omnium conturbationem, & vaſorum impuritatem. Sed ex dictis fiat epilogus legũ Medicarũ.

EPILOGUS

Legum Medicarum.

LII.

IN Theorices quæſtionibus agitandis Sanctoriani, & Harvejani. At in veris ſenſibus practices, & naturæ morborum eruendis Hippocratici, & Duretiani præferuntor.

LIII.

Sophiſtarum captionibus abſtinento, curandi leges ab Hippocrate Dictatore petunto. Contra perſpectam veritatem ingenium ne contendunto.

LIV.

Verbis perſpicuis communibuſque loquendi formulis à naturâ mor-

morborum dictatis utuntor. Atque dum ratio cum oraculo naturæ pateſſit, de argumentorum formâ, ſophiſtarum exemplo ne laboranto.

LV.

Prius in theſibus, quæ in naturâ per ægrorum morbos loquente, & per ſymptomatum characteres ſe pandente fundamentum habent, deinde in hypotheſibus exercentor.

LVI.

Argumentum ſatis exploſum ne regerunto, neve obſtinanto, ac ſi diutius contendere libeſſit, aliunde petunto.

LVII.

Objectionibus reſponſione ſolida renituntor; ſi deſit, honeſtius tacento.

LVIII.

Si legum medicarum repugnantia nulla fuat, communes medicinæ regulas opponunto: ſi nec eſcint. Primò vetuſtum jus ex Hippocrate, deinde dogmaticas,

& ra-

& rationales ſententias à Græcis, Arabibus, & Latinis Medicis mutuantor.

LIX.

Penes Hippocratem ſumma poteſtas eſto. Ad eundem cuilibet provocare jus eſto. Et ſi quid in his legibus obſcurum, perplexumve ſiet: Communi Hippocraticorum, conſultis peritioribus inter Medicos; more Majorum interpretandi, ſupplendique jus eſto, & in perpetuas Medicinæ tabulas redigitor.

LX.

Qui ſecus faxint, nec in Theorice Sanctoriani ſint, & Harvejani ad leges mechanicas ſolidi, & liquidi: In Practice Hippocratici, & Duretiani, Blaterones habentor, Doctorum coetibus excluduntor, erroribuſque ſuis perpetuò torquentor.

FINIS.

Digitized by Google

MENDA LIBRARIORUM.

SI quæ ſint Menda, quæ irrepſerint in recudendis hiſce libellis, candidus Lector marte ſuo corrigat, & in rectum dirrigat ſenſum; nam pro adhibita à nobis diligentia hac in editione perficienda, ſperamus pauca inventurum. Interea faveat Medicinæ Staticæ, & Medicinæ Solidorum Sanctorii, atque Baglivi noſtri, quia non exiguos inde fructus percipiet.

Digitized by Google

[illegible] Google